

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Marian Banaś

LSZ.410.17.1.2023

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
Ministerstwo Edukacji i Nauki
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/083 - Realizacja programu „Laboratoria przyszłości”

RPW/128549/2023 P
Data: 2023-11-22

MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI
KANCELARIA OGÓLNA

wpl.
dnia

2023 -11- 22

3

Al. J. Ch. Świecha 75, 00-916 Warszawa
wpl@mn.kancelaria.gov.pl

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 50 00, F +48 22 444 57 93
nik@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Edukacji i Nauki, ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Przemysław Czamek, od 19 października 2020 r. Minister Edukacji i Nauki ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie, wdrożenie i koordynacja programu dotyczącego wsparcia finansowego na rozwijanie szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży - „Laboratoria przyszłości”. 2. Nadzór nad realizacją programu dotyczącego wsparcia finansowego na rozwijanie szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży - „Laboratoria przyszłości”.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023, do czasu zakończenia kontroli ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	1. Aneta Arczewska, starszy inspektor k. p., upoważnienia do kontroli nr: LSZ/96/2023 z 13 czerwca 2023 r.; LSZ/151/2023 z 28 września 2023 r. 2. Małgorzata Wejwer, główny specjalista k. p., upoważnienia do kontroli nr: LSZ/95/2023 z 13 czerwca 2023 r.; LSZ/150/2023 z 28 września 2023 r. (akta kontroli str. 1-8)

¹ Dalej: MEiN lub Ministerstwo.

² Dalej: Minister EiN; od 19 października 2020 r. działem administracji rządowej *Oświata i wychowanie* kieruje Minister EiN (rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 października 2022 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra EiN, Dz. U. poz. 18).

³ Do 9 października 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Minister EiN pełniąc funkcję koordynatora Programu „Laboratoria przyszłości” przygotował założenia wsparcia finansowego rozwoju szkolnej infrastruktury oraz rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz rozwoju kompetencji nauczycieli.

Źródłem finansowania Programu „Laboratoria przyszłości” były środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, których celem było przeciwdziałanie skutkom społeczno-gospodarczym COVID-19. Sytuacja epidemiczna w kraju spowodowała wystąpienie zaburzeń adaptacyjnych i innych zaburzeń emocjonalnych wśród dzieci i młodzieży, w tym: zespołu stresu pourazowego, zaburzeń depresyjnych, zaburzeń lękowych. Objęcie wsparciem finansowym rozwoju infrastruktury szkolnej miało m.in. na celu stworzenie nowoczesnej szkoły, w której zajęcia mogłyby być prowadzone w sposób ciekawy, angażujący uczniów oraz sprzyjający odkrywaniu ich talentów i rozwijaniu zainteresowań. Dzięki realizacji Programu „Laboratoria przyszłości” uczniowie uzyskali dostęp do wyposażenia, którego stosowanie może być kluczowe w życiu codziennym, w dalszej ścieżce edukacyjnej i zawodowej oraz wpłynąć na ograniczenie następstw związanych z ww. zaburzeniami.

Zadania związane z przygotowaniem założeń Programu „Laboratoria przyszłości” Minister EiN powierzył komórkom organizacyjnym w Ministerstwie. Stosownie do § 98 oraz § 99 pkt 3 uchwały Nr 190 Rady Ministrów⁶ z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy RM⁷ i za zgodą Ministra EiN prace przygotowawcze były prowadzone w trybie odrębnym, tj. bez przeprowadzenia analiz, uzgodnień i konsultacji publicznych. Na etapie procedowania wniosku o zastosowanie trybu odrębnego postępowania z projektem dokumentu rządowego w uzasadnieniu wskazano na potrzebę zapewnienia szkołom dostatecznego czasu na przystąpienie do Programu „Laboratoria przyszłości” i jego realizacji, zgodnie z przyjętymi założeniami. Jednakże zastosowanie takiego trybu uniemożliwiło rozpoznanie potrzeb szkół i rynku zbytu urządzeń i sprzętów, ujętych w ustalonym centralnie katalogu wyposażenia. Zwiększony popyt na wyposażenie stwarzał dodatkowe ryzyko kształtowania wyższych cen i w konsekwencji ponoszenia przez szkoły wyższych kosztów zakupu oraz opóźnienia dostaw.

Na realizację Programu „Laboratoria przyszłości”, zgodnie z jego założeniami, według stanu na 31 sierpnia 2023 r. zostały przeznaczone środki w wysokości 1 099 369,1 tys. zł, z tego na: wyposażenie szkół podstawowych w kraju i szkół funkcjonujących w ramach Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą⁸ w nowoczesne urządzenia i sprzęty służące rozwijaniu kompetencji przyszłości⁹ dzieci i młodzieży na łączną kwotę 1 049 309,1 tys. zł (tj. 95,5% środków ogółem); działania ogólnokrajowej placówki doskonalenia nauczycieli, tj. Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie¹⁰ realizującego dwa projekty w ramach Programu „Laboratoria przyszłości”: Mobilne Laboratoria Przyszłości¹¹ oraz Liga Robotów w łącznej kwocie 18 780 tys. (tj. 1,7%); działania instytutu badawczego, wspierającego system oświaty, tj. Instytutu Badań Edukacyjnych w Warszawie¹² realizującego projekt informatyczny

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: RM.

⁷ M. P. z 2022 r. poz. 348. Dalej: Regulaminu pracy RM.

⁸ Dalej: ORPEG.

⁹ Z tzw. kierunków STEAM (ang. science, technology, engineering, art, mathematics - nauka, technologia, inżynieria, sztuka oraz matematyka).

¹⁰ Dla którego Minister EiN jest organem prowadzącym; dalej: ORE lub Ośrodek.

¹¹ Dalej: projekt MLP.

¹² Dalej: IBE lub Instytut.

w ramach zadania edukacja.gov.pl, projekt Laboratoria Przyszłości¹³ oraz na wzmocnienie potencjału IBE¹⁴ w łącznej kwocie 31 280 tys. zł (2,8%).

Przyjęte w projekcie MLP założenie przedstawienia kadry uczącej, w szkołach zgłoszonych do projektu, sposobów zastosowania zakupionego sprzętu (zgodnego z zawartością "pakietu podstawowego"¹⁵) podczas zajęć edukacyjnych w formie warsztatów z uczestnictwem uczniów było działaniem bardziej o charakterze promocyjnym niż szkoleniowym.

Wydatki poniesione przez dwa podmioty realizujące projekt MLP nie zaspokoili potrzeb szkoleniowych kadry uczącej. Przyjęte w 2022 r. założenia w zakresie przekazania środków finansowych na wspieranie i rozwijanie kompetencji kadry uczącej tylko krajowej placówce doskonalenia nauczycieli (bez uwzględnienia niepublicznych i publicznych placówek prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę¹⁶) i niepodjęcie działań w 2023 r. dotyczących zmiany założeń Programu „Laboratoria przyszłości” w tym zakresie spowodowało, że realizacja tego zadania wyłącznie poprzez projekt MLP była nieefektywna i nieadekwatna do potrzeb szkół. Ponadto, wsparcie nauczycieli w procesie nauczania za pomocą przygotowanych materiałów dydaktycznych (w formie scenariuszy zajęć i podręcznika) zawierających propozycje wykorzystania zakupionego wyposażenia także było nieskuteczne z uwagi na upowszechnienie ich w sposób niezapewniający efektywnej dystrybucji i szybkiego dostępu do materiałów poprzez stronę internetową Ośrodka.

Przyjęte mierniki były niedostosowane do etapów realizacji Programu „Laboratoria przyszłości” i nie dawały wystarczających informacji o stopniu jego wykonania, a określenie ich wartości docelowych nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem analiz. Dodatkowo, nie zostały określone mierniki (i ich wartości docelowe) informujące o poziomie wykonania zadań w zakresie rozwoju umiejętności uczniów i rozwijania kompetencji kadry uczącej.

Minister EiN, jako organ prowadzący, przekazał wsparcie finansowe 18 szkołom z 69 (tj. 26,1%), pomimo że złożyły one wnioski o udział w Programie „Laboratoria przyszłości” po upływie terminu na ich przyjmowanie (od 20 września 2022 r.). Łączna kwota wsparcia przekazanego z naruszeniem terminu określonego w harmonogramie, o którym mowa w art. 65 ust. 33 ustawy o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19 wyniosła 917 tys. zł (tj. 20,6% otrzymanych środków).

Minister EiN ustalił kierunki polityki oświatowej państwa w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 i 2023/2024 dotyczące m.in. rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach Programu „Laboratoria przyszłości” oraz wspierania nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w działaniach na rzecz ww. rozwijania umiejętności. Jednakże nie zatwierdził narzędzi nadzoru pedagogicznego, o których mowa w § 13 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego¹⁷, tj. arkuszy kontroli związanych z kierunkami polityki oświatowej dotyczącymi Programu „Laboratoria przyszłości”. Skutkiem powyższego było niedokonanie w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 oceny realizacji w szkołach ustalonych kierunków polityki oświatowej państwa związanych z Programem „Laboratoria przyszłości”.

¹³ W trakcie trwania kontroli NIK projekt ten funkcjonował pn. Mobilne Laboratoria Przyszłości.

¹⁴ Poprzez rozwój kompetencji pracowników oraz budowę bazy sprzętowej i infrastrukturalnej.

¹⁵ Drukarka 3D, mikrokontroler oraz sprzęt audiowizualny.

¹⁶ Dalej: regionalne placówki doskonalenia nauczycieli.

¹⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1551 ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego.

Sprawowany nadzór przez Ministra EiT nad Programem „Laboratoria przyszłości” był nieskuteczny ponieważ nie zapewnił:

- określenia mierników i ich wartości docelowych adekwatnych do celów, które dostarczałyby wystarczającej informacji zarządczej o poziomie ich osiągnięcia na każdym etapie realizacji;
- wsparcia 18 szkół działających w ramach ORPEG w formie pomocy technicznej lub przedłużenia terminu określonego w harmonogramie na złożenie wniosków;
- efektywnej i optymalnej pod względem poniesionych kosztów realizacji projektu MLP przez dwie jednostki, gdyż nie określił zakresu ich zadań i odpowiedzialności, nie wspierał i nie wpłynął na skorygowanie ich działań, nie dokonywał oceny realizacji projektu MLP w powiązaniu ze sprawozdawczością tych jednostek;
- odpowiednich narzędzi nadzorczych do wykonywania obowiązków kontrolnych przez kuratorów oświaty dotyczących realizacji kierunków polityki oświatowej państwa związanych z wykorzystaniem zakupionych pomocy dydaktycznych w celu rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów.

Ponadto, nadzór Ministra EiT prowadził się głównie do doraźnych kontaktów z pracownikami i kadrami zarządzającą jednostek realizujących zadania w Programie „Laboratoria przyszłości” i nie zapewnił realizacji zadań zgodnie z kryteriami nadzoru kontroli zarządczej wynikającymi ze standardów kontroli zarządczej określonych w Komunikacie Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych¹⁸. Stosownie do treści standardu 11. *Nadzór w grupie C. Mechanizmy kontroli* nadzór nad wykonaniem zadań powinien mieć na celu ich oszczędną, efektywną i skuteczną realizację.

Działania koordynacyjne i działania informacyjno-promocyjne były realizowane za pośrednictwem strony internetowej, infolinii i serwisów internetowych. Podmiotom uczestniczącym w Programie „Laboratoria przyszłości” przekazywane były informacje i materiały w zakresie procedowania wniosków, harmonogramu realizacji zadań oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

NIK ocenia, że wsparcie finansowe mające na celu wyposażenie szkół podstawowych w kraju i szkół działających w ramach ORPEG stanowi pożądaną kierunek wzmocnienia ich potencjału oraz stwarza warunki do rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie, wdrożenie i koordynacja programu dotyczącego wsparcia finansowego na rozwijanie szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży - „Laboratoria przyszłości”.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2021-2023 Ministerstwo prowadziło działania, w wyniku których RM na podstawie ustawy z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych

¹⁸ Dz. Urz. Ministra Finansów Nr 15 poz. 84.

¹⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

ustaw²⁰ podjęła uchwały umożliwiające wsparcie inwestycyjnych zadań jednostek samorządu terytorialnego²¹ dotyczących rozwijania szkolnej infrastruktury w 2021 r. oraz wdrożenie rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości” w latach 2022-2023.

W 2021 r. zasady rozdziału środków finansowych z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 określone zostały w uchwale RM Nr 129 z dnia 29 września 2021 r. w sprawie wsparcia na realizację inwestycyjnych zadań jednostek samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria przyszłości”²², w 2022 r. w uchwale Nr 63/2022 z dnia 29 marca 2022 r. oraz w rozporządzeniu z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości”²³, w 2023 r. w uchwale Nr 133/2023 z dnia 27 lipca 2023 r. oraz rozporządzeniu z dnia 27 lipca 2023 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości”²⁴.

W przepisach ww. aktów prawnych²⁵ RM określiła zasady rozdziału i przekazywania wsparcia ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 dla organów prowadzących jednostki systemu oświaty, szkół funkcjonujących w ramach ORPEG oraz podmiotów wspierających system oświaty²⁶, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe²⁷.

W 2021 r. wsparcie finansowe mogło zostać przeznaczone na zakup wyposażenia stanowisk do pracy narzędziowej, sprzętu, narzędzi, elektronarzędzi, materiałów, innych przedmiotów i pomocy służących rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży. W kolejnych latach katalog możliwości wykorzystania wsparcia był rozszerzany. W 2022 r. o działania polegające na: tworzeniu materiałów dydaktycznych kształtujących lub rozwijających umiejętności podstawowe i przekrojowe dzieci i młodzieży lub rozwijających kompetencje kadry uczącej; tworzeniu, rozwijaniu i utrzymaniu narzędzi cyfrowych wspierających ten proces; działania informacyjne związane z wykorzystaniem wyposażenia; organizację szkoleń, warsztatów lub innych form kształtowania i rozwijania tych umiejętności; zwiększenie zakresu oddziaływania działań określonych w statucie Ośrodka, których celem było kształtowanie lub rozwijanie ww. umiejętności. W 2023 r. dodatkowo o działania obejmujące: zwiększanie zakresu oddziaływania działań określonych w statutach podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wsparcie finansowe²⁸, mających na celu kształtowanie lub rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych w społeczeństwie, w tym wśród dzieci i młodzieży, rozwijanie kompetencji kadry uczącej lub rozwój branż kreatywnych; rozwijanie

²⁰ Dz. U. poz. 568 ze zm. Dalej: ustawa o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19.

²¹ Dalej: jst.

²² M. P. poz. 939. Dalej: uchwała w sprawie wsparcia z 2021 r.

²³ Dz. U. poz. 771. Dalej: rozporządzenie w sprawie realizacji Programu z 2022 r. (utraciło moc 19 sierpnia 2023 r.).

²⁴ Dz. U. poz. 1643. Dalej: rozporządzenie w sprawie realizacji Programu z 2023 r.

²⁵ Wsparcie finansowe mające na celu rozwój infrastruktury szkolnej, rozwój umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży, rozwój kompetencji kadry uczącej, o których mowa w ww. uchwałach i rozporządzeniach dalej zwane Programem.

²⁶ W tym organizacje harcerskie; instytuty badawcze; instytucje kultury; podmioty prowadzące statutową działalność w zakresie oświaty i wychowania.

²⁷ Dz. U. 2023 r. poz. 900. Dalej: Prawo oświatowe.

²⁸ Tj. ORE, ORPEG; instytuty badawcze w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. 2022 r. poz. 498; dalej: ustawa o instytutach badawczych) nadzorowane przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania lub ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; państwowe instytucje kultury w rozumieniu ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194; dalej: ustawa o organizowaniu działalności kulturalnej), których organizatorem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania lub minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; organizacje harcerskie objęte honorowym protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

potencjału polskich branż kreatywnych, w tym przez wsparcie grantowe, doradztwo techniczne i projektowe, zapewnianie i rozwijanie infrastruktury oraz promocję dorobku przedstawicieli polskich branż kreatywnych w kraju i za granicą.

(akta kontroli str. 185-306, 307-414, 415-463)

W latach szkolnych objętych badaniem, ustalone przez Ministra EiN kierunki polityki oświatowej obejmowały m.in.:

- rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (w roku szkolnym 2021/2022)²⁹;
- wsparcie nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (2022/2023)³⁰;
- rozwijanie umiejętności uczniów i nauczycieli, z wykorzystaniem sprzętu zakupionego w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (2023/2024)³¹.

(akta kontroli str. 1426-1430)

Stosownie do treści § 16 ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 5 lit. c, pkt 8, oraz § 16 ust. 3 regulaminu organizacyjnego MEiN³², do zadań komórek organizacyjnych wyodrębnionych w strukturze organizacyjnej Ministerstwa należało m.in.: tworzenie projektów dokumentów rządowych, w tym inicjowanie i terminowe ich opracowanie, przeprowadzanie uzgodnień wewnętrznych, zewnętrznych i konsultacji publicznych; przygotowywanie zawiadomień o sposobie załatwiania skarg, wniosków i petycji oraz odpowiedzi na pytania osób fizycznych i instytucji; planowanie i przeprowadzanie kontroli w obszarze oświaty i wychowania w ramach nadzoru sprawowanego przez Ministra EiN; koordynacja i prowadzenie spraw wynikających z merytorycznego i finansowego nadzoru Ministra EiN nad działalnością organów, jednostek podległych lub nadzorowanych, w tym Ośrodka i Instytutu. Zadania dotyczące Programu od początku prac nad jego przygotowaniem do 27 czerwca 2022 r. należały do zakresu działania Departamentu Strategii, Kwalifikacji i Kształcenia Zawodowego³³ oraz Departamentu Programów Nauczania i Podręczników³⁴, a od 28 czerwca 2022 r. do zakresu działania Centrum Transformacji Cyfrowej³⁵ w Ministerstwie³⁶.

(akta kontroli str. 9-14, 40-86, 87-112)

Dyrektor Biura Dyrektora Generalnego wyjaśniła: *Zadania związane z Programem były realizowane w (...) DSKKZ oraz (...) DPNP (...) mieściły się w opisach zadań, realizowanych przez te departamenty (np. w przypadku d. DPNP były to zapisy o inicjowaniu, koordynowaniu i wspieraniu prowadzenia działalności innowacyjnej lub eksperymentalnej w systemie oświaty oraz realizacji zadań związanych z budową i rozwojem społeczeństwa informacyjnego w obszarze edukacji (...)). Dopiero w czerwcu 2022 r., w związku z utworzeniem od stycznia 2022 r. nowej komórki*

²⁹ W piśmie znak: DKO-WNP.4092.46.2021.DB z 28 marca 2022 r.

³⁰ W piśmie znak: DKO-WNP.4092.75.2022.DB z 8 lipca 2022 r.

³¹ W piśmie znak: DKOPP-WNP.4092.63.2023.DB z 16 czerwca 2023 r.

³² Dalej: regulamin MEiN. Zarządzenie Ministra EiN z dnia 31 grudnia 2020 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego MEiN (Dz. Urz. MEiN z 2021 r. poz. 1 ze zm.) w brzmieniu określonym w załączniku do zarządzenia Ministra EiN z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie regulaminu organizacyjnego MEiN (Dz. Urz. MEiN poz. 69 ze zm.).

³³ Dalej: DSKKZ.

³⁴ Dalej: DPNP.

³⁵ Dalej: CTC. Komórka organizacyjna wyodrębniona w strukturze organizacyjnej MEiN od 29 grudnia 2021 r., na podstawie § 1 pkt 2 zarządzenia Ministra EiN z dnia 28 grudnia 2021 r. (Dz. Urz. MEiN poz. 145).

³⁶ § 36 ust. 2 pkt 8a regulaminu MEiN (zarządzenie Ministra EiN z dnia 28 czerwca 2022 r. zmieniające zarządzenie w sprawie regulaminu MEiN (Dz. Urz. MEiN poz. 60)) zastąpiony § 33 ust. 2 pkt 11 regulaminu MEiN, którego brzmienie określone zostało w załączniku do zarządzenia Ministra EiN z dnia 22 lipca 2022 r. (Dz. Urz. MEiN poz. 69 ze zm.).

organizacyjnej –CTC oraz w celu usprawnienia procesu podejmowania decyzji przy realizacji Programu, Kierownictwo Ministerstwa rozstrzygnęło, której komórce organizacyjnej należy powierzyć realizację tego zadania. W związku z tym, w nowelizacji regulaminu organizacyjnego Ministerstwa z 28 czerwca 2022 r. wprowadzono realizację Programu, jako odrębne zadanie i doprecyzowano, że komórką właściwą w tej sprawie będzie CTC.

(akta kontroli str. 891-896, 903-908)

Zadania CTC dotyczyły m.in.: koordynacji wdrażania nowych narzędzi dydaktycznych i programów wspierających kształcenie w obszarze kompetencji przyszłości oraz wspierania stosowania nowych technologii, innowacji i narzędzi cyfrowych w podmiotach systemu oświaty; promowania innowacyjnych działań i rozwiązań edukacyjnych; prowadzenia spraw dotyczących projektów innowacyjnych i cyfrowych w zakresie systemu oświaty oraz wynikających z nadzoru Ministra EİN nad Ośrodkiem i Instytutem w zakresie cyfryzacji systemów oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki, innowacji oraz budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

(akta kontroli str. 9-14, 71-86, 87-112)

W okresie objętym kontrolą zadania związane z Programem realizowało ogółem ośmiu pracowników zatrudnionych w DSKKZ, DPNP oraz CTC. W przypadku jednego pracownika opis stanowiska pracy w okresie realizacji ww. zadań do 16 października 2022 r. nie został sporządzony; w przypadku dwóch pracowników opisy stanowisk pracy zostały sporządzone i pracownicy zostali zapoznani z ich treścią po upływie ponad roku od rozpoczęcia realizacji zadań związanych z Programem; w jednym przypadku opis stanowiska pracy został sporządzony, a pracownik zapoznał się z jego treścią po upływie 11 miesięcy od wyodrębnienia w strukturze organizacyjnej MEİN CTC, do zadań którego należała koordynacja Programu.

(akta kontroli str. 9-14, 113-161, 468-470, 471-474, 891-896, 903-908)

W okresie objętym kontrolą, pracownicy MEİN uczestniczyli w pięciu konferencjach³⁷, pięciu innych wydarzeniach³⁸ związanych z Programem oraz szkoleniach³⁹.

(akta kontroli str. 9-14, 24, 30-35, 162, 180-184, 467)

2. - 3. Przyczyną podjęcia prac nad Programem była zidentyfikowana w systemie oświaty potrzeba przygotowania i wyposażenia miejsc przeznaczonych do prowadzenia w szkołach zajęć służących rozwijaniu u uczniów umiejętności podstawowych i przekrojowych oraz trudna sytuacja finansowa organów prowadzących szkoły. W ramach podjętej współpracy Centrum GovTech przy Kancelarii Prezesa RM⁴⁰ przekazało do DSKKZ informację o konieczności procedowania projektu uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. w trybie odrębnym z uwagi na konieczność rozpoczęcia realizacji Programu we wrześniu 2021 r., gdyż było to priorytetowe ze względu na wskazaną przez Ministra Finansów konieczność wydatkowania środków do końca 2021 r.

(akta kontroli str. 9-14, 162, 177-182, 185-306)

³⁷ Edukacja STEAM – rewolucja czy ewolucja? (1 marzec 2022 r., Kraków); Edukacja w Cyfrowym Wymiarze – Nowy Wymiar Edukacji (2-3 czerwiec 2022 r., Wrocław); Praktyczne wykorzystanie Laboratoriów Przyszłości w szkole (16 grudzień 2022 r., Radom); I Ogólnopolska Konferencja Edukacyjna - Laboratoria Przyszłości dla Praktyków (3-4 marzec 2023 r., Gdańsk); STEAM w Szkolnych Laboratoriach Przyszłości (19 kwiecień 2023 r., Radom).

³⁸ III Kongres Kompetencji Przyszłości (5-6 kwiecień 2022 r., Tamów); wydarzenie promujące udział szkół w programie Laboratoria Przyszłości (11 kwiecień 2022 r., Ceglów); HackYeah Edu (18-20 listopada 2022 r., Kraków); EDUDAY Microsoft dla Edukacji (10 marzec 2023 r., Biała Podlaska); wydarzenie w ramach programu Mobilne Laboratoria Przyszłości (2 czerwiec 2023 r., Miechów).

³⁹ M. in.: Akademia Zarządzania Projektami w Administracji Publicznej; Planowanie zamówień oraz przygotowywanie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w świetle nowej ustawy PZP; Vademecum administracji – studium dla dyrektorów w służbie cywilnej.

⁴⁰ Dalej: Centrum GovTech.

W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, pozyskano informację od Ministra Finansów, że: (...) termin wydatkowania środków finansowych przyznanych w ramach realizowanego projektu został określony już w projekcie uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. W trakcie uzgodnień międzyresortowych Minister Finansów nie zgłaszał uwag w tym zakresie.

(akta kontroli str. 560-564, 565-581)

W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, pozyskano informację od Dyrektora Departamentu GovTech w Kancelarii Prezesa RM, że: *Departament GovTech Polska w sierpniu 2021 r. przekazał do DSKKZ informację o rekomendacji procedowania projektu w odrębnym trybie z powodu potrzeby zapewnienia szkołom podstawowym wystarczającego czasu na przystąpienie do Programu i jego realizację zgodnie z założeniami przyjętymi w projekcie. (...) Przewodniczący Stałego Komitetu RM (...) poinformował, że (...) wyraża zgodę na (...) rozpatrzenie projektu (...) z pominięciem przeprowadzenia uzgodnień międzyresortowych, konsultacji publicznych oraz opiniowania (...).*

(akta kontroli str. 582-584, 585-587, 1539-1544)

Na podstawie informacji z Centrum GovTech Dyrektor DSKKZ w notatce z 13 sierpnia 2021 r.⁴¹ wystąpił do Ministra EiN o wyrażenie zgody na procedowanie projektu uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. w trybie odrębnym, o którym mowa w § 98 oraz § 99 pkt 3 Regulaminu pracy RM, tj. z pominięciem: uzgodnień, konsultacji publicznych, opiniowania projektu dokumentu rządowego.

Minister EiN wyraził zgodę na procedowanie projektu uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. w trybie odrębnym 20 sierpnia 2021 r. Procedowanie Programu odbywać się miało na podstawie art. 65 ust. 28 ustawy o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19. Stosownie do treści ww. przepisu RM posiadała możliwość określenia w drodze uchwały: zasad rozdziału i przekazywania wsparcia na inwestycyjne zadania dla jst; zakresu, sposobu i terminu przedstawiania informacji o jego wykorzystaniu oraz wskazania dysponenta części budżetowej lub ministra kierującego określonym działem administracji rządowej⁴² do udzielenia tego wsparcia.

(akta kontroli str. 9-14, 185-187, 1018-1020, 1021-1030)

W Tabeli informacyjnej do wniosku o zastosowanie trybu odrębnego postępowania z projektem dokumentu rządowego z 27 sierpnia 2021 r.⁴³ w uzasadnieniu wskazano na: pilną potrzebę rozpoczęcia działań już od początku roku szkolnego 2021/2022 w celu uruchomienia wsparcia i przekazania środków finansowych możliwie największej liczbie organów prowadzących szkoły; dużą liczbę beneficjentów⁴⁴ i związaną z tym konieczność obsługi w krótkim czasie dużej liczby wniosków; obowiązek wydatkowania przez beneficjentów Programu 60% otrzymanych środków do 31 grudnia 2021 r. W Ministerstwie, przed opracowaniem założeń do projektu uchwały w sprawie wsparcia w 2021 r. oraz projektów rozporządzeń w sprawie realizacji Programu w 2022 r. i 2023 r. dokonano oceny skutków społeczno-gospodarczych Programu. Stosownie do treści dokumentu *Ocena skutków regulacji* oraz uzasadnienia projektu uchwały w sprawie wsparcia w 2021 r., w wyniku udzielenia jst wsparcia finansowego na zakup wyposażenia do prowadzonych szkół podstawowych, miała zostać zapewniona możliwość nauczania w modelu hybrydowym oraz z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Uczniowie, w wyniku utworzenia w szkołach laboratoriów przyszłości, mieli posiadać

⁴¹ Notatka w sprawie wyrażenia zgody na procedowanie projektu rządowego Programu „w trybie odrębnym” (znak: DSKKZ-WMRP.4213.2.2021.LM).

⁴² Zgodnie z ustawą z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2512).

⁴³ ID: 191. Wniosek o wprowadzenie projektu uchwały do właściwego wykazu prac legislacyjnych został złożony 25 sierpnia 2021 r.

⁴⁴ Około 2,8 tys. organów prowadzących 12 tys. szkół podstawowych.

dostęp do wyposażenia potrzebnego w kształtowaniu i rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych⁴⁵ oraz możliwość realizacji pasji i talentów⁴⁶, przeprowadzania eksperymentów, wykorzystywania nowych technologii, poznawania świata nauki i techniki. W przypadku nauczycieli zapewniona miała zostać możliwość prowadzenia zajęć z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia. W sektorze przedsiębiorstw, z uwagi na znaczny wolumen planowanych zakupów pozytywnie oceniony został, dla każdej kategorii przedsiębiorców, wpływ skierowania środków finansowych na zakup wyposażenia do szkół. Także na rynku pracy przewidywano stały lub tymczasowy wzrost zatrudnienia w obszarach osób odpowiedzialnych za sprzedaż, montaż, instalację i konfigurację wyposażenia oraz świadczących usługi szkoleniowe i serwisu wyposażenia. W perspektywie długoterminowej przewidywano zwiększenie dostępności specjalistów z obszarów technicznych i inżynierskich oraz poprawę sytuacji ekonomicznej obywateli, rodzin i gospodarstw domowych w wyniku ułatwienia młodym ludziom zdobywania kompetencji specjalistycznych, których posiadanie jest skorelowane z wysokością osiąganych zarobków.

(akta kontroli str. 9-14, 185-306)

W *Ocenie skutków regulacji* oraz uzasadnieniu projektu uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. wskazano na zasadność objęcia wsparciem także organów prowadzących szkoły niebędących jst⁴⁷ oraz szkół funkcjonujących w ramach ORPEG. Rozwiązanie takie zapewnić miało możliwość rozwoju edukacyjnego dzieci i młodzieży niezależnie od rodzaju szkoły, do której uczęszczały. Wsparciem miała zostać objęta także placówka doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym - ORE, z przeznaczeniem otrzymanych środków na działania rozwijające kompetencje podstawowe i przekrojowe dzieci i młodzieży oraz kompetencje kadry uczącej. Rozwiązanie takie stanowić miało uzupełnienie infrastrukturalnego wymiaru Programu oraz zapewnić bazę infrastrukturalną i szkoleniową pozwalającą wykorzystać w pełni zakupione wyposażenie.

(akta kontroli str. 9-14, 307-414)

W 2023 r. do objęcia wsparciem finansowym⁴⁸ rekomendowano ponadto ORPEG oraz podmioty wspierające system oświaty, o których mowa w art. 3 ust. 1 Prawa oświatowego, tj. instytuty badawcze nadzorowane przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania lub ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; państwowe instytucje kultury, których organizatorem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania lub minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; organizacje harcerskie objęte honorowym protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polski. W wyniku zmian art. 8 ust. 12 Prawa oświatowego⁴⁹, do objęcia wsparciem uwzględniono także szkoły podstawowe w okręgowych ośrodkach wychowawczych. Wsparcie, dla którego termin wydatkowania określono do 31 grudnia 2023 r. mogło zostać przeznaczone na prowadzenie działań związanych z: rozwijaniem kompetencji podstawowych i przekrojowych w społeczeństwie, w tym wśród dzieci i młodzieży, lub rozwijaniem kompetencji kadry uczącej; tworzeniem, rozwijaniem i utrzymywaniem usług elektronicznych wspierających proces kształcenia w ramach systemu oświaty oraz

⁴⁵ W szczególności w zakresie zdolności manualnych i technicznych, umiejętności samodzielnego i krytycznego myślenia, zdolności myślenia matematycznego oraz umiejętności w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz pracy zespołowej, dobrej organizacji i dbania o porządek na stanowisku pracy oraz radzenia sobie w życiu codziennym.

⁴⁶ Np. podczas zajęć kształtujących ich umiejętności praktyczne.

⁴⁷ W tym osoby fizyczne, prawne i ministrowie.

⁴⁸ Do wysokości środków całkowitej alokacji wsparcia finansowego, niewykorzystanych przez beneficjentów Programu.

⁴⁹ Wprowadzone przez art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700, ze zm.). Dalej: ustawa o wspieraniu nieletnich.

systemu szkolnictwa wyższego i nauki; rozwijaniem potencjału polskich branż kreatywnych, w tym przez wsparcie grantowe, doradztwo techniczne i projektowe, zapewnianie i rozwijanie infrastruktury oraz promocję dorobku przedstawicieli polskich branż kreatywnych w kraju i za granicą.

(akta kontroli str. 301-302, 415-463)

W związku z wejściem w życie od 19 sierpnia 2023 r. rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2023 r. termin rozpoczęcia wykorzystywania zakupionego wyposażenia w kolejnych co najmniej pięciu latach szkolnych przez beneficjentów wsparcia, którym środki finansowe na zakup wyposażenia przyznane zostały w latach 2022-2023, uległ przesunięciu z roku szkolnego 2022/2023 na rok szkolny 2023/2024. Do 31 sierpnia 2028 r. wydłużony został także okres realizacji obowiązków ankietowych i informacyjnych przez szkoły oraz organy je prowadzące. Szkołom, które na podstawie rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. wniosły o kwotę wsparcia finansowego niższą niż maksymalna, zapewniono możliwość ponownego złożenia wniosku o udział w Programie. Wniosek ten mógł dotyczyć środków w wysokości odpowiadającej różnicy między kwotą możliwego maksymalnego wsparcia finansowego dla danej szkoły i kwotą wskazaną we wcześniejszym wniosku o udział w Programie.

(akta kontroli str. 1417-1425)

Rządowe Centrum Analiz Kancelarii Prezesa RM⁵⁰ w opiniach wydanych 8 i 14 września 2021 r. w sprawie projektu uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r.⁵¹ pozytywnie oceniło propozycję ustanowienia rządowego wsparcia jst prowadzących szkoły podstawowe, w wyposażenie służące do kształtowania umiejętności manualnych i technicznych uczniów. RCA nie zgłosiło uwag do projektu. W opinii wskazano natomiast na nieprzedstawienie do oceny przez RCA informacji o stanie wyposażenia szkolnych pracowni oraz brak analiz uzasadniających objęcie wsparciem wszystkich samorządowych szkół podstawowych. Dostrzeżono także ryzyka związane z:

- nierównym traktowaniem uczniów w systemie edukacji, w tym uczniów w szkołach niesamorządowych wyłączonych w 2021 r. z możliwości ubiegania się o wsparcie finansowe na zakup wyposażenia, którzy spełniali obowiązek szkolny i obowiązek nauki oraz realizowali prawo do nauki na zasadach równych z uczniami uczęszczającymi do szkół samorządowych;
- krótkim terminem realizacji Programu, tj. z: operacyjną stroną realizacji zadań przez wojewodów obowiązanych do dokonania w krótkim okresie czasu oceny prawie 12 tys. wniosków (11 966) oraz beneficjentów Programu, którzy co najmniej 60% otrzymanego wsparcia obowiązani byli wydatkować do końca 2021 r., a także powszechnym charakterem Programu, w którym doposażenie 11 966 samorządowych szkół podstawowych w przyjętych terminach jego realizacji mogło okazać się niewykonalne;
- rezygnacją szkół i / lub organów je prowadzących z udziału w Programie. Wskazane ryzyka, w ocenie RCA prowadzić mogły do marnotrawienia środków finansowych i dokonywania zakupów wyposażenia, bez określenia faktycznych potrzeb szkół.

(akta kontroli str. 199-205, 223-231)

W 2022 r. RCA rekomendowało pozytywnie z zastrzeżeniami projekt uchwały

⁵⁰ Dalej: RCA.

⁵¹ CAS.06111.83.2021 (3) oraz aktualizacja opinii po przedstawieniu do oceny autopoprawki zawierającej zmiany w projekcie uchwały, uzasadnienia i Oceny skutków regulacji wprowadzonych w wyniku uwzględnienia uwag Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej.

i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.⁵² Pozytywnie oceniono opracowanie założeń, według których wsparcie finansowe mogło zostać przeznaczone na rozwijanie infrastruktury w szkołach podstawowych, dla których organem prowadzącym były podmioty inne niż jst. W zastrzeżeniach rekomendowano natomiast objęcie wsparciem publicznych i niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli innych niż ORE, w tym posiadających akredytację kuratora oświaty. Zapewnienie ww. podmiotom możliwości ubiegania się o wsparcie finansowe, w ocenie RCA mogło spowodować zwiększenie skuteczności działań z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli w obszarze kształtowania umiejętności praktycznych i przekrojowych uczniów. Rekomendowane rozwiązania dotyczyły także: ustalenia, czy wysokość wsparcia finansowego szkół działających w ramach ORPEG będzie adekwatna do występujących potrzeb i warunków cenowych w państwach, w których szkoły prowadzą działalność oświatową; określenia sposobu weryfikacji liczby uczniów w ww. szkołach oraz przedstawienia metodyki i założeń, na podstawie których określona została kwota wsparcia dla ORE (70 000 tys. zł).

(akta kontroli str. 386-390)

Według wyjaśnień z 3 lutego 2022 r.⁵³ do zastrzeżeń RCA wyrażonych w ww. opinii, Minister EiN uznał realizację wsparcia szkoleniowego przez ORE (w tzw. formule centralnej) za *jedyną możliwość pozwalającą na osiągnięcie gotowości na rok szkolny 2022/2023*. Rozwiązanie takie miało pozwolić uniknąć generowania zbędnych nakładów administracyjnych, zapewnić sprawne uruchomienie środków finansowych i pozytywnie oddziaływać na proces koordynacji działań. Ze względu na planowaną korektę kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022⁵⁴ o ustalenie dodatkowego kierunku polegającego na wykorzystywaniu wyposażenia zakupionego w ramach Programu do rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, formuła centralna z wykorzystaniem ORE oraz lokalna z wykorzystaniem korekty ww. kierunków zapewnić miała optymalną jakościowo i czasowo realizację założeń Programu. Na wysoką jakość realizacji Programu miało wpłynąć także wytworzenie przez ORE materiałów dydaktycznych, narzędzi cyfrowych i innych zasobów, z przeznaczeniem do wykorzystania m.in. przez placówki doskonalenia nauczycieli na poziomie regionalnym i lokalnym. Zadania ORE, których realizacja miała być finansowana wsparciem w kwocie 70 000 tys. zł, obejmowały wsparcie dydaktyczno-programowo-narzędziowe dedykowane wszystkim szkołom objętym wsparciem w 2021 r. i 2022 r.

(akta kontroli str. 391-395)

Do czasu zakończenia kontroli NIK, kontrolerom nie przedłożono: 1) opinii RCA wydanej po przedłożeniu przez Ministra EiN stanowiska do zastrzeżeń RCA do projektów uchwały i rozporządzenia w sprawie Programu w 2022 r.⁵⁵; 2) oceny skutków regulacji projektów uchwały i rozporządzenia w sprawie wsparcia w 2023 r. oraz opinii RCA w sprawie wskazanych projektów.

(akta kontroli str. 464-466)

Przed oraz w trakcie prac nad projektem uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. w Ministerstwie nie podejmowano działań w celu zidentyfikowania potrzeb szkół w zakresie rozwijania kompetencji kadry uczącej oraz narzędzi do kształtowania i rozwijania umiejętności dzieci i młodzieży.

⁵² Opinia RCA.06111.12.2022(2) z 31 stycznia 2022 r.

⁵³ BM-WRP.072.1.1.2022.PL.

⁵⁴ Według stanu na 3 lutego 2022 r. Kierunki polityki oświatowej w roku szkolnym 2021/2022 uległy zmianie 28 marca 2022 r. poprzez dodanie w piśmie DKO-WNP.4092.46.2021.DB nowego kierunku w brzmieniu: „7. Rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości””.

⁵⁵ Minister EiN zwrócił się o przyjęcie przedłożonych wyjaśnień i wydanie opinii umożliwiającej dokonanie stosownych wpisów do wykazu prac legislacyjnych i programowych RM.

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: Ze względu na założone terminy uruchomienia programu MEiN nie przeprowadził dedykowanej ankiety dla szkół. Założenia programu oparto na bazie danych gromadzonych dla planowania innych działań w zakresie cyfryzacji oraz spotkań z przedstawicielami podmiotów działających w obszarze edukacji. Wyposażenie obowiązkowe zostało wyselekcjonowane na podstawie analiz badań oraz artykułów dotyczących najpopularniejszych i najbardziej efektywnych dydaktycznie narzędzi. Ponadto wyposażenie obowiązkowe zostało wskazane na podstawie uniwersalności wykorzystania w szkołach. Planując założenia Programu (...) opierano się na już sprawdzonych i funkcjonujących rozwiązaniach – m.in. z Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020-2024 - „Aktywna tablica”, dlatego model zakupowy w przyjęty w Programie został oparty na rozwiązaniach właśnie z tego programu.

(akta kontroli str. 9-14, 169-176, 1018-1020, 1021-1026)

Zestawienie wyposażenia podstawowego szkół podstawowych, dla których organami prowadzącymi były jst, Ministerstwo sporządziło dopiero w toku kontroli NIK. Według stanu na 1 września 2021 r. (tj. przed rozpoczęciem Programu), liczba szkół posiadających następujące wyposażenie podstawowe wynosiła: drukarka 3D z akcesoriami - 4 146, mikrokontroler z akcesoriami - 2 602, stacja lutownicza - 2 293, zestaw audio-video (kamera cyfrowa) - 4 445.

Według stanu na 31 sierpnia 2022 r. (tj. ostateczny termin na wykorzystanie pozostałych środków przyznanych w ramach Programu przez publiczne szkoły podstawowe), liczba szkół, które zakupiły wyposażenie podstawowe wynosiła: drukarka 3D z akcesoriami - 11 393, mikrokontroler z akcesoriami - 10 768, stacja lutownicza - 11 482, zestaw audio- video (kamera cyfrowa) - 4 402.

(akta kontroli str. 9-14, 511, 512-523, 528-529, 534-537)

Przedmiotem publikacji i badań, na podstawie których opracowane zostały założenia Programu było: edukacyjne zastosowanie drukarek 3D; druk 3D w edukacji technicznej; technologia w edukacji 4.0; technologia dla edukacji; programowanie i robotyka w nowej podstawie programowej wobec (nie) kompetencji nauczycieli informatyki; rozwijanie myślenia komputacyjnego u dzieci wczesnej edukacji; przygotowanie przyszłych nauczycieli do wdrażania nauki programowania w edukacji elementarnej; tajemnicze życie robotów; nowoczesne technologie w rozwoju uczniów szkół ponadgimnazjalnych (wyniki badań), a także raport Edukacja przyszłości i publikacje zagraniczne.

(akta kontroli str. 9-14, 512-523, 550-559)

4. Kryteria przydziału środków finansowych podmiotom uprawnionym do ich otrzymania obejmowały: formę prawną podmiotu ubiegającego się o przyznanie wsparcia; liczbę uczniów wynikającą z danych systemu informacji oświatowej, o którym mowa w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej⁵⁶; złożenie w określonym terminie wniosku o objęcie wsparciem finansowym w 2021 r. lub o udział w Programie w latach 2022-2023 (w przypadku szkół i pozostałych uprawnionych podmiotów) oraz wniosku o udzielenie wsparcia (w przypadku organów prowadzących szkoły).

(akta kontroli str. 291-297, 1410-1416, 1417-1425)

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: Mechanizm przydziału środków został ustalony na podstawie sumarycznej alokacji środków przekazanych na realizację Programu w stosunku do liczby uczniów w szkołach podstawowych udostępnionej za pośrednictwem systemu informacji oświatowej. Jednocześnie zastosowano mechanizm wspierający mniejsze placówki edukacyjne, ustalając minimalny próg

⁵⁶ Dz. U. 2022 r. poz. 2597 ze zm. Dalej: SIO.

wsparcia w wysokości 30 000 zł w szkole liczącej do 100 uczniów. W trakcie przebiegu Programu nie odnotowano zmian w zakresie kryteriów przydziału środków, wysokości wsparcia finansowego, celów i wskaźników do osiągnięcia.

(akta kontroli str. 9-14, 475-483)

Maksymalna wysokość wsparcia finansowego uzależniona była od liczby uczniów, według stanu na dzień złożenia wniosku przez szkołę i wynosiła:

- 30 000 zł – w szkole liczącej do 100 uczniów;
- 60 000 zł – w szkole liczącej do 200 uczniów (od 101 do 200);
- 70 000 zł – w szkole liczącej do 234 uczniów (od 201 do 234);
- w przypadku szkół, w których liczba uczniów wynosiła co najmniej 235 uczniów, kwota wsparcia stanowiła iloczyn tej liczby i kwoty 300 zł.

Wsparciem finansowym w 2021 r. objęto wyłącznie organy prowadzące publiczne szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży lub publiczne szkoły artystyczne realizujące kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej.

(akta kontroli str. 9-14, 291-297, 1410-1416, 1417-1425)

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: *Projekt Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości” był procedowany na podstawie delegacji zawartej w art. 65 ust. 28 ustawy (...) „COVIDowej”. Delegacja zawarta w tym artykule pozwalała Radzie Ministrów określić, w drodze uchwały, zasady rozdziału i przekazywania wsparcia na zadania inwestycyjne wyłącznie dla jednostek samorządu terytorialnego. Tak więc nie było podstawy prawnej umożliwiającej udzielenie wsparcia innym organom prowadzącym szkoły niż jednostki samorządu terytorialnego. Ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. (Dz. U. z 2021 poz. 2368), (...) w art. 65 dodano ust. 31- 37 umożliwiające rozszerzenie Programu na wszystkie organy prowadzące szkoły, co znalazło odzwierciedlenie w następnych edycjach Programu.*

(akta kontroli str. 1018-1020, 1021-1026)

W 2022 r., środki finansowe mogły zostać przeznaczone dla organu prowadzącego: publiczną lub niepubliczną szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży; publiczną lub niepubliczną szkołę artystyczną o uprawnieniach publicznej szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej; publiczną szkołę podstawową w zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich⁵⁷; szkołę polską, szkołę i zespół szkół w Polsce oraz przy przedstawicielstwie dyplomatycznym, urzędzie konsularnym i przedstawicielstwie wojskowym Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁸, działające w ramach ORPEG oraz ORE, będący publiczną placówką doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym.

(akta kontroli str. 1410-1416)

Zarządzeniem Ministra EiT z dnia 9 czerwca 2023 r.⁵⁹ utworzona została państwowa instytucja kultury – Centrum GovTech, której organizatorem jest Minister EiT. Przedmiotem działania Centrum GovTech jest wspieranie rozwoju kultury innowacyjności w społeczeństwie oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego, w tym:

- wspieranie: rozwoju edukacji kulturalnej⁶⁰; rozwijania w społeczeństwie kompetencji kluczowych⁶¹; realizacji polityk publicznych związanych z innowacyjnością, rozwojem

⁵⁷ O których mowa w art. 8 ust. 12 Prawa oświatowego.

⁵⁸ O których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. a i pkt 2 lit. c Prawa oświatowego.

⁵⁹ Dz. Urz. MEiN poz. 52

⁶⁰ W szczególności przez popularyzację wykorzystywania nowoczesnych technologii.

⁶¹ Z perspektywy rozwoju gospodarczego i społecznego.

społeczeństwa informacyjnego i kompetencji przyszłości, sektora kreatywnego i nowoczesnych technologii;

- upowszechnianie wiedzy o nowoczesnych technologiach oraz ich znaczeniu dla rozwoju gospodarczego i społecznego oraz kultury;
- inicjowanie i wspieranie projektów badawczych, edukacyjnych i wydarzeń społecznych.

(akta kontroli str. 1531-1532)

W 2023 r. katalog podmiotów uprawnionych do udziału w Programie został rozszerzony o podmioty wspierające system oświaty. W wyniku zmian art. 8 ust. 12 Prawa oświatowego⁶², od 2023 r. do objęcia wsparciem uwzględniono także szkoły podstawowe w okręgowych ośrodkach wychowawczych.

Maksymalna łączna wysokość wsparcia dla organu prowadzącego ORE (tj. Ministra EiN) w 2022 r. wynosiła 70 000 tys. zł, zaś w 2023 r. środki finansowe w tej wysokości mogły zostać przeznaczone na wsparcie działalności wszystkich uprawnionych beneficjentów, w tym podmiotów wspierających system oświaty.

(akta kontroli str. 1417-1425)

Przyznanie wsparcia finansowego następowało na wniosek złożony w terminie określonym w harmonogramie podanym do publicznej wiadomości, za pośrednictwem strony internetowej Programu <https://www.gov.pl/web/laboratoria>⁶³; złożony przez szkołę do organu prowadzącego; sporządzony na jego podstawie wniosek organu prowadzącego do Prezesa RM⁶⁴ (w 2021 r.) lub właściwego wojewody (w 2022 r. i 2023 r.); a wniosek złożony przez ORE i IBE do Ministra EIN. Nabór wniosków w 2021 roku, stosownie do treści harmonogramu miał rozpocząć się w terminie od 8 października 2021 r., tj. przed wejściem w życie uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. (15 października 2021 r.). Zakończenie przyjmowania zgłoszeń nastąpiło 30 listopada 2021 r.

(akta kontroli str. 15-20)

Zastępca dyrektora CTC wyjaśnił: *Dnia 8 października 2021 r. nastąpiło uruchomienie formularza na stronie internetowej Programu, dzięki temu szkoły i organy prowadzące uzyskały możliwość wcześniejszego przygotowania formularzy do zgłoszenia, co było uzasadnione w kontekście terminu, do którego można było składać wnioski (30 listopada 2021 r.) oraz liczby potencjalnych beneficjentów (ok. 12 tys.). Takie rozwiązanie usprawniło proces składania wniosków przez szkoły i organy prowadzące. Technicznie możliwość składania (wysyłania) wniosków została włączona 15 października 2021 r.*

(akta kontroli str. 1018-1020, 1038-1044)

W 2022 r. zgłoszenia podmiotów uprawnionych do objęcia wsparciem finansowym były przyjmowane od 8 kwietnia do 19 września. W 2023 r., termin naboru wniosków do zakończenia czynności kontrolnych, nie został określony w harmonogramie.

(akta kontroli str. 15-20)

W ustanowionych w 2021 r. zasadach Programu, organy prowadzące szkoły zobowiązane zostały do wydatkowania 60% otrzymanych środków finansowych do 31 grudnia 2021 r. Obowiązek taki wynikał z treści § 2 ust. 4 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r., która weszła w życie 15 października 2021 r. Stosownie do treści ww. przepisu *Organy prowadzące szkoły są obowiązane do wydatkowania otrzymanego wsparcia w terminie do dnia 31 sierpnia 2022 r. z tym, że w okresie od*

⁶² Wprowadzone przez art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu nieletnich.

⁶³ Której obsługę zapewniała Kancelaria Prezesa RM we współpracy z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania. Dalej: strona internetowa Programu.

⁶⁴ Za pośrednictwem wojewody. Dalej: Prezes RM.

dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia 31 sierpnia 2022 r. mogą wydatkować maksymalnie 40% otrzymanego wsparcia.

(akta kontroli str. 291-297)

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: Zgodnie z przyjętymi założeniami, w 2021 r. wsparcie miały otrzymać szkoły prowadzone przez jst, a w 2022 r. szkoły podstawowe, prowadzone przez pozostałe organy prowadzące. Stosownie do OSR⁶⁵ do projektu uchwały z września 2021 r., dla szkół prowadzonych przez jst, przewidziano środki w wysokości 961 557,8 tys. zł. Ze wstępnych wyliczeń, dotyczących wsparcia (...) dla szkół podstawowych, prowadzonych przez organy inne niż jst wynikało, że wyniesie ono 183 000 tys. zł. Istniało więc ryzyko, że kumulacja wydatków (...) nastąpi w 2022 r., co stanowiłoby zagrożenie dla skutecznej realizacji Programu. Zapis wskazujący, że organy prowadzące szkoły, które otrzymały wsparcie w 2021 r., w okresie od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia 31 sierpnia 2022 r., mogą wydatkować maksymalnie 40% otrzymanego wsparcia, pozwolił uniknąć takiej sytuacji i rozłożył wydatki w sposób bardziej zrównoważony.

(akta kontroli str. 1018-1020, 1038-1044)

Sposób postępowania ze środkami finansowymi, co do których istniało ryzyko niewydatkowania w wyznaczonej części i terminie (60% do 31 grudnia 2021 r.) wskazany został szkołom i organom je prowadzącym w stanowisku MEiN, Ministerstwa Finansów oraz Centrum GovTech z 29 października 2021 r. Według stanowiska (...) Jeżeli z obiektywnych przyczyn, w szczególnych przypadkach, dany organ prowadzący nie byłby w stanie wydatkować takiej kwoty w roku 2021 powinien tego dokonać w możliwie najkrótszym terminie w roku następnym. (...) Możliwe jest w związku z tym (...) uwzględnienie niezrealizowanych planowanych wydatków w ramach „Laboratoriów Przyszłości” w wydatkach niewygasających (jeżeli spełnione są odpowiednie przesłanki określone w art. 263 ustawy o finansach publicznych), lub uwzględnienie niewydatkowanych środków w 2021 r. w projekcie budżetu na rok 2022, w adekwatnej kwocie.

(akta kontroli str. 1533-1536)

Do oceny realizacji założeń Programu przyjęte zostały następujące mierniki⁶⁶:

- 1) odsetek szkół, które złożyły wnioski o objęcie wsparciem z wartością docelową 35%,
- 2) liczba uczniów mających dostęp do zakupionego wyposażenia z wartością docelową jeden milion (2021 r.), 70 tysięcy (2022 r.) i 150 tysięcy (2023 r.);
- 3) odsetek beneficjentów wyrażających pozytywną opinię o otrzymanym wsparciu z wartością docelową 75%,
- 4) odsetek nauczycieli korzystających z zakupionego wyposażenia, którzy dzięki temu stosują aktywizujące metody nauczania z wartością docelową 40%.

(akta kontroli str. 238-244, 281-289, 396-414, 441-463)

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: (...) mierniki odnoszą się wprost do kwestii związanej z zakupem wyposażenia. (...) Mierniki miały wskazywać, czy udało się zapewnić powszechność przedsięwzięcia, ponieważ to, dzięki zobowiązaniu szkół do ww. zadań, przekładało się na powszechną zmianę jakościową w procesie kształcenia w szkołach, w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży. Jednocześnie, przy planowaniu działań, zdawano sobie sprawę, że skutki realizacji przedsięwzięcia w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży, będą widoczne dopiero w dłuższej perspektywie

⁶⁵ Ocena skutków regulacji.

⁶⁶ W Ocenie skutków regulacji uchwały RM w sprawie wsparcia na realizację inwestycyjnych zadań dla jednostek samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria przyszłości” z 22 września i 29 września 2021 r. (nr w wykazie prac ID 191) oraz w załącznikach do: uchwały nr 63/2022 RM z dnia 29 marca 2022 r. i do uchwały nr 133/2023 RM z dnia 27 lipca 2023 r.

czasowej, dlatego w przedmiotowej uchwale wprowadzono zapisy, które wskazywały, że warunkiem otrzymania wsparcia jest zobowiązanie się szkół, w których są realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury, oraz organów prowadzących te szkoły, do wypełniania, na żądanie Prezesa RM lub ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, drogą elektroniczną, ankiet mających na celu ewaluację realizacji niniejszej uchwały, w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego oraz udziału w innych ewaluacjach oraz w badaniach i działaniach informacyjnych, związanych z otrzymanym wsparciem – w terminie do 31 sierpnia 2027 roku. Pozwoli to na rzetelną analizę efektywności Programu i obiektywną ocenę przyjętych w nim rozwiązań. (...) wyposażenia, którzy dzięki temu stosują aktywizujące metody nauczania - wskaźnik zrealizowany. (...) Ewaluacja realizacji Programu w roku szkolnym 2022/2023 planowana jest do realizacji w IV kwartale 2023 r.

(akta kontroli str. 9-14, 512-523, 1018-1020, 1038-1044, 1188-1196, 1211-1222)

W wyniku badania kontrolnego zbiorczych informacji wojewodów lub kuratorów oświaty⁶⁷ stwierdzono, że: 1) pomimo braku obowiązku sześć województw przekazało informacje o liczbie szkół korzystających podczas zajęć z zakupionego wyposażenia⁶⁸; 2) najwięcej z tych szkół korzystało z wyposażenia podczas: informatyki (90%), techniki (82,1%), edukacji wczesnoszkolnej (73,4%), a najmniej podczas zajęć: wiedza o społeczeństwie (14%), wychowanie fizyczne (14,5%) i edukacja bezpieczeństwa (21,5%); 3) minimalna i maksymalna liczba nauczycieli w tych szkołach korzystających z wyposażenia wynosiła od 1 do 150.

(akta kontroli str. 484-510)

5. Ministerstwo nie prowadziło dokumentacji związanej z początkowymi pracami MEIN nad ustaleniem sprzętu / urządzeń, które w wersji przekazanej do konsultacji ujęto w katalogu wyposażenia. W związku z powyższym w toku kontroli NIK, nie było możliwości ustalenia przyczyn, powodów ujęcia danego sprzętu / urządzeń w katalogu przekazanym do konsultacji.

Dyrektor CTC wyjaśnił: *Wyposażenie obowiązkowe zostało wyselekcjonowane na podstawie analiz badań oraz artykułów dotyczących najpopularniejszych i najbardziej efektywnych dydaktycznie narzędzi. Ponadto wyposażenie obowiązkowe zostało wskazane na podstawie uniwersalności wykorzystania w szkołach. (...) starano się zawrzeć możliwie szeroki wachlarz narzędzi, które mogą okazać się przydatne w placówkach edukacyjnych. Na etapie przyjmowania uwag do katalogu, przyjęto dwa podstawowe założenia: przystosowanie do bezpiecznego użytkowania w placówkach edukacyjnych oraz maksymalnie szeroki, niezawężający charakter zapisów pod kątem dostępności rynkowej, zostawiając tym samym autonomię w kwestii doboru szczegółowej specyfikacji narzędzi poszczególnym organom prowadzącym oraz nauczycielom i dyrektorom szkół. (...)*

(akta kontroli str. 9-14, 550-559)

W sprawie podziału w katalogu wyposażenia na podstawowe i dodatkowe bez uwzględnienia kryterium wieku uczniów, w tym dla uczniów klas I-III, IV-VI, VII-VIII Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: *Podziału na wyposażenie podstawowe i dodatkowe dokonano, biorąc pod uwagę następujące kwestie: analizę badań oraz raportów, artykułów dotyczących najpopularniejszych i najbardziej efektywnych dydaktycznie narzędzi, uwagi, które spłynęły podczas otwartych konsultacji katalogu,*

⁶⁷ Którym wojewoda powierzył zadania w zakresie oceny wniosków, sporządzania list rekomendacyjnych oraz przeprowadzania kontroli i monitoringu sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia.

⁶⁸ Z województw lubuskiego, małopolskiego, podlaskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, zachodniopomorskiego uczestniczyło w Programie łącznie 3 442 szkoły.

popularność sprzętu, cyfrowy oraz proinnowacyjny charakter urządzeń. Brano także pod uwagę interdyscyplinarność sprzętu – czyli możliwość jego wykorzystania na różnych zajęciach oraz możliwość jego wykorzystania w projektach realizowanych zgodnie z założeniami metody STEAM. (...) Rozróżnienia nie dokonano z powodu uwzględnienia autonomii pedagogicznej nauczycieli w szkołach podstawowych, dużego zróżnicowania tempa dojrzałości psychofizycznej również w zakresie równoległych roczników (co pozostawiono do ostatecznej decyzji nauczycielom oraz dyrektorom placówek) oraz z uwagi na fakt bardzo szerokiego spektrum wyboru spośród narzędzi dostępnych w katalogu.

(akta kontroli str. 891-896, 994-1000)

Z harmonogramu podanego do publicznej wiadomości na stronie internetowej Programu⁶⁹ wynikało, że konsultacje w sprawie katalogu wyposażenia, które mogły być kupowane przez szkoły w ramach Programu, zostały przeprowadzone w okresie od 15 do 30 września 2021 r. W prace nad katalogiem wyposażenia byli zaangażowani przedstawiciele jednostki organizacyjnej Ministerstwa EiT – CTC oraz przedstawiciele Centrum GovTech. W konsultacjach brało udział 546 podmiotów⁷⁰. Uwagi do katalogu wyposażenia były przekazywane za pomocą formularza konsultacyjnego udostępnionego elektronicznie w formacie pliku Excel. Podmioty biorące udział w konsultacjach zgłaszały uwagi do katalogu wyposażenia podstawowego, w tym do: drukarki 3D wraz z akcesoriami, lutownicy, stacji lutowniczej z gorącym powietrzem HOT AIR GROT; kamery przenośnej cyfrowej wraz z akcesoriami; statywu z akcesoriami; mikroportu z akcesoriami; oświetlenia do realizacji nagrań; mikrofonu kierunkowego z akcesoriami; gimbała; aparatu fotograficznego z akcesoriami. Jedynie do mikrokontrolerów z czujnikami i akcesoriami nie zgłoszono uwag.

Podmioty biorące udział w konsultacjach zgłaszały także uwagi do katalogu wyposażenia dodatkowego, w tym m.in. do: gogli Wirtualnej Rzeczywistości (VR) wraz z akcesoriami wspierającymi ich funkcjonowanie; stołu warsztatowego / montażowego / stolarskiego; klocków do samodzielnej konstrukcji; zestawu modelarskiego wraz z akcesoriami; piły ramowej do drewna i metalu.

(akta kontroli str. 15-20, 1012-1017)

Dyrektor CTC wyjaśnił: *Uwagi były analizowane pod kątem minimalizowania sugestii dotyczących zawężania specyfikacji do określonych rozwiązań rynkowych – analizując uwagi przyjęto założenie, według którego wymagania sprzętowe powinny być maksymalnie otwarte (z zachowaniem parametrów jakościowych oraz wymogów bezpieczeństwa) uwzględniając autonomię nauczycieli w organizacji procesu kształcenia.*

(akta kontroli str. 9-14, 550-559)

Wypracowana w ramach konsultacji wersja katalogu wyposażenia ogłoszona została 8 października 2021 r., tj. w dniu rozpoczęcia przyjmowania zgłoszeń szkół o objęcie wsparciem i organów prowadzących o udzielenie wsparcia. Następnie 3 grudnia 2021 r. na stronie Programu⁷¹ została ogłoszona ostateczna wersja katalogu. W stosunku do ogłoszonej pierwszej wersji katalogu wyposażenia w drugiej jego wersji nastąpiły zmiany dotyczące uszczegółowienia wymogów technicznych i dodano dwie nowe pozycje (tj. konsola/mikser obrazu z akcesoriami oraz szafka

⁶⁹ <https://www.gov.pl/web/laboratoria/harmonogram-programu>.

⁷⁰ W tym m.in. 106 szkół, 13 zespołów szkół, 14 zespołów szkolno-przedszkolnych, dwa zespoły placówek oświatowych, jeden zespół placówek szkolno-wychowawczych, jeden zespół szkół i placówek specjalnych, jeden zespół edukacyjny, jeden instytut badawczo-szkoleniowy, siedem gmin, jedno kuratorium oświaty, 26 spółek, 10 fundacji, jedno stowarzyszenie, przedsiębiorcy i osoby fizyczne, Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji w Warszawie, Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji w Warszawie, Ośrodek Edukacji Informatycznych i Zastosowań Komputerów w Warszawie.

⁷¹ <https://www.gov.pl/web/laboratoria/katalog-wyposazenia2>.

zamykane)⁷².

(akta kontroli str. 15-20, 1537-1538)

6. – 7. Działania koordynacyjne i działania informacyjno-promocyjne w trakcie realizacji Programu prowadzono za pośrednictwem strony internetowej Programu⁷³, w zasobach której znajdowały się materiały dotyczące: procedury składania i obsługi wniosków złożonych przez szkoły i organy je prowadzące, zasad udziału w Programie, harmonogramu jego realizacji, a także: wykaz wyposażenia objętego wsparciem finansowym (tzw. katalog wyposażenia), sekcja FAQ zawierająca odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania, inspiracje na lekcje fizyki, historii, matematyki, przyrody, techniki oraz nauczania języków: polskiego, angielskiego i niemieckiego. Informacje w tym zakresie przekazywane były w komunikatach, materiałach wideo (instruktaże, nagrania z webinarów) oraz w serwisach internetowych YouTube i Facebook. W celu udzielania informacji i rozwiązywania bieżących problemów i trudności uruchomiona została także infolinia⁷⁴ dedykowana do obsługi Programu oraz udostępniono formularz kontaktowy na stronie internetowej Programu. Wydatki na promocję Programu wyniosły 1 402,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 9-14, 21-23, 512-523, 526-527)

W związku z często pojawiającymi się pytaniami odnośnie kwestii finansowych, w ramach koordynacji Ministerstwo na stronie internetowej Programu zamieściło wspólne stanowisko MEiN, Ministerstwa Finansów oraz Centrum GovTech z 29 października 2021 r. wyjaśniające:

- podstawę prawną do udzielenia w 2021 r. wsparcia finansowego, jego przeznaczenia i charakteru finansowania (mechanizm inny niż dotacje lub subwencje);
- warunki otrzymania wsparcia i obowiązki związane z jego wykorzystaniem, tj. konieczność posiadania odrębnego rachunku bankowego, obowiązek wydatkowania 60% środków finansowych do końca 2021 r. i sposób postępowania z środkami, których w wymaganej części nie wydatkowano do 31 grudnia 2021 r.;
- zasady dokonywania zakupu wyposażenia, w tym możliwość: refinansowania wydatków poniesionych przed otrzymaniem środków finansowych, zawierania umów z odroczonym terminem dostaw, wliczania w cenę przez dostawcę wyposażenia usług integracji, konfiguracji i szkoleń oraz możliwości sumowania zamówień dokonywanych przez różne szkoły⁷⁵ i stosowania ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁷⁶.

(akta kontroli str. 1533-1536)

W związku z realizacją Programu do Ministra EiT wpłynęło pięć spraw, w tym:

⁷² Zmiany w zakładce wyposażenie podstawowe: 1) w pozycjach „kamera przenośna cyfrowa wraz z akcesoriami” i „aparat fotograficzny z akcesoriami” dodana została rekomendacja posiadania przez sprzęt złącza mikrofonowego; 2) w pozycji „aparat fotograficzny z akcesoriami” wymóg wbudowanej lampy błyskowej zastąpiony został rekomendacją wbudowanej lampy błyskowej lub możliwością jej łatwego podłączenia; 3) w pozycji „mikroport z akcesoriami” wymóg braku konieczności podłączenia kablowego do kamery został zastąpiony wymogiem braku konieczności podłączenia kablowego między nadajnikiem a odbiornikiem. Zmiany w zakładce sprzętu do nagrywania, rejestrowania i obróbki obrazu i dźwięku: 1) dodana została nowa pozycja „konsola/mikser obrazu z akcesoriami”; 2) w pozycji „dyktafon” nastąpiła zmiana nazwy pozycji na „dyktafon/rekorder” oraz wymóg wbudowanej pamięci min. 2 GB został zastąpiony wymogiem wbudowanej lub wymiennej pamięci min. 2 GB. Zmiany w zakładce wyposażenie stanowisk dodana została nowa pozycja (szafka zamykane). Zmiany w zakładce narzędzi do obróbki drewna i metalu: w pozycji „wierarka stołowa (kolumnowa) z akcesoriami” został usunięty wymóg beznarzędziowego uchwytu wiertarskiego z automatyczną blokadą wiertła oraz zacisku szybkomocującego materiału do blatu roboczego wiertarki.

⁷³ <https://www.gov.pl/web/laboratoria>

⁷⁴ +48 22 500 144, działająca od poniedziałku do piątku w godzinach 6:00-20:00; w sobotę i niedzielę w godzinach 8:00-18:00.

⁷⁵ Stanowisko zawierało interpretację Urzędu Zamówień Publicznych.

⁷⁶ Dz. U. 2023 r. poz. 1605.

1) dwie skargi na dyrektora Szkoły Podstawowej (...) w związku z nieprawidłowym wydatkowaniem środków z Programu (zakupiono pomoce niezgodne z wytycznymi Programu) – skargi te zostały przekazane do rozpatrzenia według właściwości organu przez Radę Miejską w (...) i Wojewodę Pomorskiego;

2) sprawa dotycząca zapytania czy dopuszczalna była sytuacja, aby po zamknięciu jednej ze szkół podstawowych uczestniczących w Programie, przekazać zakupiony sprzęt do innej szkoły podstawowej na terenie gminy uczestniczącej w Programie – załatwiona pozytywnie;

3) sprawa dotycząca możliwości dofinansowania szkoły niesamorządowej w ramach Programu – załatwiona negatywnie z powodu nieprzekazania wniosku szkoły przez organ prowadzący;

4) wniosek dotyczący kontroli prawidłowości wydatkowania środków przyznanych w ramach Programu podmiotom na terenie Województwa Małopolskiego oraz przekazania im wytycznych dotyczących organizowania przetargów – w odpowiedzi wskazano, że to wojewoda przekazuje środki organom prowadzącym szkoły i to on kontroluje sposób i terminowość wykorzystania wsparcia.

(akta kontroli str. 9-14, 524-525, 1045, 1054-1076)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Opisy stanowisk pracy dla trzech pracowników, wykonujących czynności związane z Programem zostały sporządzone z kilkunastomiesięcznym opóźnieniem, a w jednym przypadku opis stanowiska pracy nie został sporządzony.

Na podstawie art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej⁷⁷ stanowiska pracy w służbie cywilnej podlegają opisowi i wartościowaniu. Zgodnie z § 1 ust. 1 i 2 zarządzenia Nr 1 Prezesa RM z dnia 11 stycznia 2011 r. w sprawie zasad dokonywania opisów i wartościowania stanowisk pracy w służbie cywilnej⁷⁸, opis stanowiska pracy sporządza się dla każdego stanowiska w służbie cywilnej. W opisie wskazuje się realizowane zadania, wymagane kompetencje, kwalifikacje i zakres odpowiedzialności ze względu na umiejscowienie i funkcję stanowiska pracy w strukturze urzędu. Reprezentujący pracodawcę odpowiada za zapoznanie pracownika zatrudnionego na danym stanowisku pracy z zatwierdzonym opisem tego stanowiska (§ 11 ust. 6 i § 12 ust. 3 zarządzenia). Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Dyrektor Biura Dyrektora Generalnego⁷⁹.

(akta kontroli str. 9-14, 113-131, 468-470, 471-474)

Dyrektor BDG wyjaśniła: *BDG przekazało wszystkie opisy stanowisk pracy pracowników, którzy w okresie objętym kontrolą byli zatrudnieni w Ministerstwie i realizowali zadania związane z Programem. (...) byłej pracownicy DSKKZ nie sporządzono w okresie objętym kontrolą opisu stanowiska pracy uwzględniającego zadania związane z Programem. Opis stanowiska pracy (...) sporządzony 17 października 2022 r. nie zawiera zadań związanych z Programem (...) - w związku z tym nie został przedłożony do kontroli. (...) BDG nie posiada wcześniejszych opisów stanowisk pracy pozostałych osób – (...) z CTC niż te przekazane przy poprzednich pismach BDG (...). MEiN zostało utworzone 1 stycznia 2021 r. w drodze przekształcenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (...). Mając na uwadze połączenie od 1 stycznia 2021 r. dwóch odrębnych podmiotów w jeden resort, w pierwszej kolejności podjęto działania o charakterze organizacyjno-technicznym (...). Utworzenie nowego resortu wymusiło również konieczność podjęcia prac dostosowujących w strukturze*

⁷⁷ Dz.U. z 2022 r. poz. 1691 ze zm.

⁷⁸ M.P. z 2011 r. Nr 5 poz. 61 ze zm. Dalej: zarządzenie.

⁷⁹ Dalej: BDG.

organizacyjnej Ministerstwa. Proces sporządzania opisów stanowisk pracy lub ich aktualizacji był procesem długotrwałym ze względu na ilość zmian kadrowych, które miały miejsce od początku 2021 r. Dlatego też znaczna część opisów stanowisk pracy powstała w roku 2022.

(akta kontroli str. 891-896, 903-908)

Zgodnie ze standardami kontroli zarządczej standard: 3. *Struktura organizacyjna w grupie A. Środowisko wewnętrzne* funkcjonuje prawidłowo, gdy struktura organizacyjna jednostki dostosowana jest do aktualnych celów i zadań oraz gdy zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników jest określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny. Aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności powinien być określony dla każdego pracownika.

NIK stwierdza, że prawidłowe funkcjonowanie standardu: 10. *Dokumentowanie systemu kontroli zarządczej w grupie C. Mechanizmy kontroli* wymagało, aby dokumentacja kontroli zarządczej była spójna i dostępna dla wszystkich osób, dla których jest niezbędna.

2. W założeniach Programu Minister EiT nie przewidział przekazania środków finansowych na działania wspierające kadre uczącą dla regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli, o których mowa w art. 2 pkt 9 Prawa oświatowego i § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli⁸⁰.

Regionalne, publiczne placówki doskonalenia nauczycieli mają obowiązek organizować i prowadzić doskonalenie zawodowe nauczycieli wynikające z kierunków polityki oświatowej państwa ustalanych przez Ministra EiT.

W uchwale w sprawie Programu z 2022 r., rozporządzeniu w sprawie realizacji Programu z 2022 r. przewidziano wsparcie tylko dla jednego podmiotu, będącego placówką doskonalenia nauczycieli, tj. ORE. W uchwale w sprawie Programu z 2023 r., rozporządzeniu w sprawie realizacji Programu z 2023 r. przewidziano wsparcie także dla innych podmiotów wspierających system oświaty, w tym m.in. IBE. Regionalnych publicznych placówek doskonalenia nauczycieli nie ujęto w katalogu beneficjentów, pomimo zastrzeżeń zawartych w opinii RCA z 31 stycznia 2022 r. (przy opracowaniu uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu w 2022 r.) oraz pomimo posiadanych informacji o poziomie realizacji projektu MLP⁸¹ (przy opracowaniu uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu w 2023 r.). Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Minister EiT, który w dokumentach pn. *Ocena skutków regulacji* z 3 stycznia 2022 r. został wskazany jako organ odpowiedzialny za opracowanie projektu uchwały w sprawie Programu z 2022 r. oraz projektu rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.

(akta kontroli str. 307-315, 351-363, 415-463, 1417-1425)

Dyrektor CTC wyjaśnił: *Przy uruchamianiu projektu MLP i ustalaniu takiej formy wsparcia dla kadry uczącej, MEiT korzystał z dotychczasowych doświadczeń w realizacji wsparcia dla uczniów i nauczycieli w ramach innych projektów, w tym dużych ogólnopolskich szkoleń dla nauczycieli, z których wynikało, że szkolenia organizowane z dala od środowiska pracy nauczyciela i w dni wolne od pracy, w trakcie których brakuje form pracy warsztatowej oraz danych zebranych od nauczycieli, dotyczących preferowanych przez nich sposobów wsparcia w ramach*

⁸⁰ Dz.U. poz. 1045 ze zm.

⁸¹ Informacja o wykorzystaniu wsparcia finansowego na realizację Programu złożona została Ministrowi EiT 12 maja 2023 r. przez ORE.

doskonalenia w zakresie formy (stacjonarna), rodzaju (warsztaty), zakresu (wykorzystanie sprzętu i narzędzi zakupionych w ramach Programu) i czasu szkolenia (dzień roboczy). Jednocześnie, aby wsparcie, dedykowane kadrze uczącej, dotarło do jak największej grupy odbiorców, zaplanowano również inne działania, w tym udostępnianie bezpłatnych cyfrowych materiałów dla nauczycieli na stronie Programu - <https://www.gov.pl/web/laboratoria>, stronie internetowej MEiN, Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (www.zpe.gov.pl), stronie internetowej ORE, mediach społecznościowych czy też przesyłane bezpośrednio do szkół za pośrednictwem poczty elektronicznej. Działania związane z Programem, skierowane do nauczycieli, były też realizowane przez poszczególnych kuratorów oświaty oraz placówki doskonalenia nauczycieli – ze względu na wpisanie działań wspierających Program do podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa (...).

(akta kontroli str. 1388-1394, 1401-1409)

Zastępca Dyrektora Departamentu Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych⁸² wyjaśnił: (...) Organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej należy do obowiązkowych zadań publicznych placówek doskonalenia prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę. (...) Niespełnienie tego obowiązku może prowadzić do cofnięcia obowiązkowej akredytacji przyznawanej przez kuratora oświaty na 5 lat lub nie uzyskanie kolejnej akredytacji na kolejne 5 lat⁸³. (...) Placówki doskonalenia nauczycieli działają na podstawie planu pracy przygotowywanego na dany rok szkolny przez dyrektora placówki i zatwierdzanego przez organ prowadzący placówkę. Przed zatwierdzeniem planu pracy przez organ prowadzący, dyrektorzy publicznych placówek doskonalenia nauczycieli przedstawiają plan pracy do zaopiniowania właściwemu ze względu na siedzibę placówki kuratorowi oświaty. Dyrektor publicznej placówki doskonalenia nauczycieli jest zobowiązany do przygotowania sprawozdania z realizacji planu pracy i przedstawienia tego sprawozdania organowi prowadzącemu w terminie do 30 września następnego roku szkolnego. Mając na uwadze powyższe, w przepisach prawa zagwarantowany został mechanizm zapewniający stałe monitorowanie przez kuratorów oświaty działalności placówek doskonalenia nauczycieli. (...)

(akta kontroli str. 891-896, 909-918)

Na podstawie informacji⁸⁴ dyrektorów pięciu placówek doskonalenia nauczycieli⁸⁵ ustalono, że w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 potrzeby szkoleniowe zgłosiło 26 szkół, przez te placówki zostało przeszkolonych 2 571 osób i z innych form wsparcia w zakresie realizacji przez nie Programu skorzystało 311 osób.

(akta kontroli str. 588-607)

Zdaniem NIK, nierzetelne przygotowanie/opracowanie założeń Programu w zakresie określenia beneficjentów wsparcia finansowego, z pominięciem publicznych placówek doskonalenia nauczycieli, spowodowało że działania wspierające kadre uczącą, wykonywał dla wszystkich placówek szkolnych uczestniczących w Programie tylko jeden podmiot prowadzący działalność tego rodzaju (ORE), który otrzymał wsparcie finansowe w kwocie 8 795,7 tys. zł. na realizację projektu MLP. Wsparcie to nie zapewniało efektywnego działania Programu w zakresie rozwijania kompetencji kadry uczącej, gdyż zgodnie z *Informacją o wykorzystaniu wsparcia finansowego* złożoną Ministrowi EiN 12 maja 2023 r. przez ORE, w okresie od września 2022 r.

⁸² Dalej: DKOPP.

⁸³ Art. 184 i 186 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 900) i rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2018 r. w sprawie akredytacji placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2018 r., poz. 2029).

⁸⁴ Uzyskanej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

⁸⁵ Z trzech województw: lubuskiego, mazowieckiego, zachodniopomorskiego.

do 31 marca 2023 r. odwiedziło 1 430 szkół⁸⁶ i w warsztatach brało udział łącznie 2 669 nauczycieli⁸⁷. Realizacja projektu MLP była tylko na poziomie 10,3% w stosunku do potrzeb, tj. wsparcia nauczycieli w 13 824 szkołach uczestniczących w Programie⁸⁸.

Z informacji uzyskanych od pięciu placówek doskonalenia nauczycieli, które nie otrzymały wsparcia finansowego wynikało, że placówki te prowadząc szkolenia i warsztaty, w których uczestniczyli tylko nauczyciele przyczyniły się do rozwoju kompetencji 2 882 nauczycieli. Natomiast placówka, która takie wsparcie otrzymała poprzez zajęcia edukacyjne z udziałem uczniów przedstawiła jedynie możliwości obsługi zakupionego wyposażenia dla 2 669 nauczycieli.

3. Przyjęte mierniki były nieadekwatne i niewystarczające do oceny skuteczności realizowanych zadań w ramach Programu „Laboratoria przyszłości”. Ponadto, określenie ich wartości docelowych nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem analiz.

Wartość docelowa miernika *odsetek szkół, które złożyły wnioski o objęcie wsparciem* mogła być przyjęta na wyższym poziomie niż 35%. W założeniach Programu nie było ograniczeń stawianych uprawnionym szkołom do uzyskania wsparcia finansowego, a wymogi dotyczyły złożenia w wyznaczonym terminie wniosku o udzielenie wsparcia zawierającego m.in. następujące dane: nazwę szkoły, dane adresowe, numer szkoły w Rejestrze Szkół i Placówek Oświatowych⁸⁹, wnioskowaną kwotę wsparcia ustaloną na podstawie liczby uczniów wynikającej z danych SIO, według stanu na dzień złożenia wniosku przez dyrektora szkoły oraz udział w ewaluacjach. Z założeń Programu kryteria udzielenia wsparcia finansowego były jednakowe dla wszystkich szkół, określone w § 2 ust. 2 i 3 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz § 5 ust. 1-3 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. Kwota wsparcia była uzależniona od liczby uczniów, a jej minimalna wysokość wynosiła 30 tys. zł. Natomiast miernik *odsetek beneficjentów wyrażających pozytywną opinię o otrzymanym wsparciu* był niewystarczający do oceny skuteczności realizowanych zadań w ramach Programu, gdyż zakładał niezadowolone beneficjentów na poziomie 25%, gdy samo przekazanie szkołom dodatkowych środków finansowych na ich wyposażenie wpływało na pozytywną ocenę Programu. Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Minister EiN, który w dokumentach pn. *Ocena skutków regulacji z 22 września 2021 r.*, 29 września 2021 r., 3 stycznia 2022 r. został wskazany odpowiednio jako organ wiodący i organ odpowiedzialny za opracowanie projektów uchwał w sprawie Programu z 2021 r. i z 2022 r. oraz projektu rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.

(akta kontroli str. 238-244, 307-315, 321-342, 351-363)

Dyrektor CTC wyjaśnił: (...) *ustalone w Programie mierniki odnoszą się wprost do kwestii związanej z zakupem wyposażenia. Aby zapewnić, że zakupione wyposażenie będzie służyło rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży wprowadzono w §9 ust. 3 uchwały (...) Mierniki miały wskazywać, czy udało się zapewnić powszechność przedsięwzięcia, ponieważ to, dzięki zobowiązaniu szkół do ww. zadań, przekładało się na powszechną zmianę jakościową w procesie kształcenia w szkołach, w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych*

⁸⁶ Z treści opisowej informacji.

⁸⁷ Z danych z tabeli.

⁸⁸ Zgodnie z danymi wykazanymi przez CTC w tabeli nr 2 - Środki finansowe otrzymane z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 przez organy prowadzące szkoły, instytuty badawcze, państwowe instytucje kultury, organizacje harcerskie na działania związane z realizacją Programu bez ujęcia szkół funkcjonujących w ramach ORPEG, dla których Minister EiN jest organem prowadzącym.

⁸⁹ Dalej: RSPO.

i przekrojowych dzieci i młodzieży. Jednocześnie, przy planowaniu działań, zdawano sobie sprawę, że skutki realizacji przedsięwzięcia w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży, będą widoczne dopiero w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego w Programie wprowadzono zapisy, które wskazywały, że warunkiem otrzymania wsparcia jest zobowiązanie się szkół, w których są realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury, oraz organów prowadzących te szkoły, do wypełniania, na żądanie Prezesa RM lub ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, drogą elektroniczną, ankiet mających na celu ewaluację realizacji niniejszej uchwały, w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego oraz udziału w innych ewaluacjach oraz w badaniach i działaniach informacyjnych, związanych z otrzymanym wsparciem. Pozwoli to na rzetelną analizę efektywności Programu i obiektywną ocenę przyjętych w nim rozwiązań.

(akta kontroli str. 1388-1394, 1401-1409)

Zdaniem NIK, do monitorowania realizacji Programu nie zostały przyjęte mierniki informujące o poziomie rozwoju umiejętności uczniów i kompetencji nauczycieli. Pomimo, że od 1 września 2022 r. szkoły biorące udział w Programie posiadały wyposażenie i zostały zobowiązane do jego wykorzystania podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć w każdym tygodniu nauki, to ten etap realizacji Programu nie został objęty monitorowaniem za pomocą mierników.

OCENA CZĄSTKOWA

W strukturze Ministerstwa wyodrębnione zostały komórki organizacyjne, którym formalnie przypisano zadania m.in. w zakresie tworzenia projektów dokumentów rządowych, przeprowadzania uzgodnień i konsultacji publicznych oraz koordynacji wdrażania Programu. Jednakże dwa standardy kontroli zarządczej (3. *Struktura organizacyjna w grupie A. Środowisko wewnętrzne* oraz 10. *Dokumentowanie systemu kontroli zarządczej w grupie C. Mechanizmy kontroli*) funkcjonowały nieprawidłowo. W przypadku czterech pracowników (z ośmiu, tj. 50%) opisy stanowisk pracy zostały opracowane z kilkunastomiesięcznym opóźnieniem. Prace przygotowawcze dotyczące opracowania założeń Programu prowadzone były w trybie odrębnym, skutkiem czego było ich przygotowanie bez przeprowadzenia ekspertyz i analiz, a następnie uzgodnień i konsultacji publicznych. Działania takie spowodowały wdrożenie Programu w przyśpieszonym terminie bez rozpoznania potrzeb szkół i możliwości ich zaspokojenia w zakresie zakupu wyposażenia zgodnego z ustalonym centralnie katalogiem, a także przeszkolenia nauczycieli. Pominięcie regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli w katalogu beneficjentów środków z Programu, pomimo zgłaszanych przez RCA rekomendacji do projektu uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r., doprowadziło do realizacji zadania polegającego na rozwijaniu kompetencji kadry uczącej tylko przez jeden podmiot, prowadzący działalność tego rodzaju. Biorąc pod uwagę potrzeby wszystkich szkół uczestniczących w Programie w tym zakresie, wsparcie realizacji tego zadania tylko przez ORE należy uznać za działanie nieefektywne i nieadekwatne w odniesieniu do potrzeb wsparcia kadry pedagogicznej zaangażowanej w realizację Programu. Wsparcie takie, w trzech z 16 województw objętych badaniem zapewnione zostało przez regionalne placówki doskonalenia nauczycieli, pomimo że prowadzona przez te podmioty działalność nie została objęta finansowaniem w ramach Programu.

Rozwiązania szkoleniowe przyjęte w projekcie MLP, polegające na przedstawianiu przez edukatorów uczniom i nauczycielom sposobów zastosowania sprzętu, zakupionego do szkół w ramach Programu, podczas zajęć prowadzonych dla grup 10-15 uczniów w trakcie 4-5 godzin lekcyjnych mają w większym stopniu charakter

promujący Program niż szkoleniowy. Zatem takie działania szkoleniowe trudno jest ocenić jako efektywne wsparcie nauczycieli.

Przyjęte mierniki były niedostosowane do etapów realizacji Programu i nie dawały wystarczających informacji o stopniu jego wykonania.

Minister EiN, w celu zapewnienia jednolitego postępowania oraz sprawnej realizacji zadań przez jego uczestników, koordynował Programem i podejmował działania informacyjno-promocyjne. Za pośrednictwem strony internetowej dedykowanej Programowi, infolinii i serwisów internetowych przekazywane były szkołom i organom je prowadzącym informacje i materiały w zakresie procedowania wniosków, harmonogramu realizacji zadań, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

OBSZAR

2. Nadzór nad realizacją programu dotyczącego wsparcia finansowego na rozwijanie szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży- „Laboratoria przyszłości”.

1. W ramach prowadzonego nadzoru i kontroli działań w zakresie realizacji Programu Ministerstwo udostępniło zespołom oceniającym cyklicznie generowane raporty wszystkich złożonych wniosków w celu usprawnienia procedury weryfikacji i oceny. Rekomendacje składane przez wojewodów za pośrednictwem zespołów oceniających były weryfikowane poprzez porównanie numerów w RSPO z list rekomendacji z bazą danych SIO.

Na podstawie § 8 ust. 1 i 2 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. wojewodowie zostali zobowiązani przekazać Prezesowi RM zbiorczą informację o wykorzystaniu wsparcia finansowego w terminach określonych w harmonogramie Programu. Według harmonogramu⁹⁰ termin na złożenie przez wojewodę zbiorczej informacji w sprawie wykorzystania wsparcia w 2021 r. upłynął 31 marca 2022 r. Do 30 września 2023 r.⁹¹ określony został natomiast termin na przekazanie ww. informacji o wykorzystaniu wsparcia w 2021 r. i 2022 r. Wojewodowie przekazali informację o wykorzystaniu wsparcia w 2021 r. i 2022 r. przed określonym terminem. Prezes RM złożone przez wojewodów zbiorcze informacje przekazał Ministrowi EiN, który pełnił rolę koordynatora Programu.

(akta kontroli str. 9-14, 15-20, 475-482)

Wojewodowie / kuratorzy oświaty w zbiorczych informacjach o wykorzystaniu wsparcia w 2021 r. i 2022 r. w ramach Programu zgłaszali Prezesowi RM najczęściej takie trudności jak: krótki czas na realizację zadania, brak odpowiednich kwalifikacji i umiejętności nauczycieli do obsługi niektórych urządzeń, brak szkoleń specjalistycznych dla nauczycieli, mała dostępność na rynku urządzeń / sprzętu z katalogu, opóźnienia w realizacji dostaw i długi czas oczekiwania na dostawę, niewystarczającą liczbę godzin w ramowych planach nauczania z przedmiotów technicznych (informatyka, technika jedna godzina tygodniowo) i brak dodatkowych godzin lekcyjnych pozwalających na pełne wykorzystanie sprzętu, brak pomieszczeń do przechowywania zakupionego wyposażenia. Ponadto, wskazywali na podnoszenie cen przez firmy dostarczające sprzęt w wyniku nasilającego się popytu, brak fachowego doradztwa przy wyborze sprzętu z katalogu na etapie dokonywania zakupów, brak możliwości konsultacji online lub telefonicznie z ekspertami w dziedzinach: robotyki, drukarki 3D, filmu i metodyki zajęć z wykorzystaniem pomocy

⁹⁰ Podanego do publicznej wiadomości na stronie <https://www.gov.pl/web/laboratoria/harmonogram-programu>.

⁹¹ W trakcie kontroli NIK termin został przedłużony do 30 kwietnia 2024 r.

dydaktycznych z Programu, brak dofinansowania na organizację dodatkowych zajęć, słabe łącze internetowe.

(akta kontroli str. 484-510)

Na podstawie art. 55 ust. 1 pkt 1, 3 i 4 Prawa oświatowego nadzór pedagogiczny polega m.in. na obserwowaniu, analizowaniu i ocenianiu procesów kształcenia i efektów działalności dydaktycznej, udzielaniu pomocy szkołom, placówkom i nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów. Nadzór, stosownie do treści § 5 pkt 2 i 3 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, może być realizowany w formie kontroli⁹² lub wspomaganie⁹³. Zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego dla kuratorów oświaty ustalone przez Ministra EiN w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 nie obejmowały nadzoru sprawowanego w formie kontroli realizacji w szkołach kierunków realizacji polityki oświatowej państwa polegających na rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów z wykorzystaniem sprzętu zakupionego w ramach Programu oraz wsparciu działań nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w tym zakresie.

(akta kontroli str. 891-896, 909-918, 1426-1430)

W trakcie kontroli przeprowadzonej przez NIK w Ośrodku ustalono, że ORE podejmował działania mające na celu upowszechnienie materiałów dydaktycznych opracowanych dla kadry uczącej, tj. podręcznika „Laboratoria przyszłości w praktyce” (tzw. handbook) i zbioru scenariuszy zajęć⁹⁴. ORE opublikował materiały uwzględniające wykorzystanie sprzętu zakupionego do szkół podstawowych⁹⁵ na swojej stronie internetowej w komunikacie, dotyczącym zamieszczenia materiałów pokonferencyjnych (w marcu i lipcu 2023 r.) oraz w serwisie społecznościowym Facebook (od 18 sierpnia 2023 r.). Upowszechnienie ich w taki sposób nie zapewniło efektywnego wsparcia nauczycieli szkół uczestniczących w Programie.

(akta kontroli str. 1431-1488, 1559-1564, 1565-1572)

Według informacji uzyskanych od dyrektorów placówek doskonalenia nauczycieli w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, tylko jedna z sześciu placówek korzystała z ww. materiałów.

(akta kontroli str. 588-807)

⁹² Działania organu sprawującego nadzór pedagogiczny prowadzone w szkole lub placówce w celu oceny: stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących m. in. działalności dydaktycznej; przebiegu procesów kształcenia; efektów działalności dydaktycznej. Działania przeprowadzane z wykorzystaniem arkuszy kontroli zatwierdzonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

⁹³ Działania organu sprawującego nadzór pedagogiczny mające na celu inspirowanie i intensyfikowanie w szkole lub placówce procesów służących poprawie i doskonaleniu ich pracy, ukierunkowane na rozwój uczniów i wychowanków.

⁹⁴ Scenariusze dotyczyły zajęć z przedmiotów: język polski, matematyka, historia, fizyka, geografia, informatyka, technika, plastyka, a także zajęć: rewalidacyjnych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne organizowanych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wychowawczych i zajęć dla nauczycieli dotyczących sposobu dokumentowania działań realizowanych w ramach Programu, realizacji projektów międzyprzedmiotowych z wykorzystaniem sprzętu zakupionego ze środków finansowych Programu, wykorzystania bezpłatnych narzędzi do tworzenia galerii prac uczniów. W scenariuszach określone zostały tematy, czas trwania, przebieg i cele zajęć, środki dydaktyczne niezbędne do ich realizacji, metody i formy pracy, grupy wiekowe uczniów, którym zajęcia są dedykowane.

⁹⁵ <https://www.ore.edu.pl/2023/03/laboratoria-przyszlosci-w-praktycematerialy-pokonferencyjne-9-10-12-2022-r-warszawa-2022/>; <https://www.ore.edu.pl/2023/07/materialy-pokonferencyjne-laboratoria-przyszlosci-w-praktyce-9-10-12-2022-r-warszawa-2022/>

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: Zakres nadzoru MEiN nad ORE w zakresie realizacji zadań w ramach Programu nie dotyczy tak szczegółowego monitorowania sposobu ich realizacji. Za ich realizację, jak i odpowiednie gospodarowanie środkami otrzymanymi na jego realizację, odpowiedzialny jest kierownik danej jednostki i to on, ze swoimi współpracownikami określa szczegółowy sposób realizacji zadań. Oprócz zadań zleconych ORE i IBE, w zakresie wsparcia nauczycieli, MEiN podejmował własne działania w tym obszarze, współpracując przy tym z Departamentem Govtech KPRM. Informacje o tych działaniach były zamieszczane zarówno na stronie Programu - <https://www.gov.pl/web/laboratoria>, stronie internetowej MEiN, udostępnianej przez MEiN Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (www.zpe.gov.pl), czy też przesyłane bezpośrednio do szkół za pośrednictwem poczty elektronicznej. Działania związane z Programem, skierowane do nauczycieli, były też realizowane przez poszczególnych kuratorów oświaty.

(akta kontroli str. 1188-1196, 1211-1222)

2. Według stanu na 31 sierpnia 2023 r. środki finansowe w łącznej wysokości 1 099 369,1 tys. zł z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na realizację Programu zostały przekazane:

- 1) 4 330 organom prowadzącym 13 893 szkół w łącznej kwocie 1 049 309,1 tys. zł, z tego dla: 2 829 jst prowadzących 11 880 szkół w kwocie 958 719,6 tys. zł; 1 498 osób prawnych innych niż jst i osób fizycznych prowadzących 1 894 szkół - 83 988,1 tys. zł; Ministrowi EiN prowadzącemu 69 szkół - 4 459 tys. zł, Ministrowi Sprawiedliwości prowadzącemu 30 szkół - 900 tys. zł, Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzącemu 20 szkół - 1 242,4 tys. zł;
- 2) Ministrowi EiN, prowadzącemu Ośrodek, będący publiczną placówką doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym - 18 780 tys. zł; nadzorującemu Instytut - 31 280 tys. zł.

(akta kontroli str. 1174-1183, 1573-1574)

Według stanu na 31 sierpnia 2023 r. wsparcie finansowe zostało wydatkowane przez: jst w wysokości 957 249,4 tys. zł (tj. 99,8% przekazanej kwoty); Ministra EiN (jako organ prowadzący szkoły) - 2 740 tys. zł (tj. 61,5%); Ośrodek - 6 864,2 tys. zł (tj. 36,6%); IBE - 684,9 tys. zł (tj. 2,2%). Kwoty wydatkowane przez osoby prawne inne niż jst i osoby fizyczne, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie były znane. Na zakończenie kontroli NIK, zgodnie z przyjętym harmonogramem Programu, proces zbierania informacji o wykorzystanym wsparciu przez te podmioty był w trakcie przygotowania⁹⁶.

(akta kontroli str. 810, 887-890, 1174-1183, 1573-1574)

Według stanu na 31 sierpnia 2023 r. ORE wydatkował na realizację Programu kwotę 6 864,2 tys. zł (tj. 36,6% przekazanej kwoty), z tego: 1 715,7 tys. zł (tj. 25% wydatków ogółem) w 2022 r.; 5 148,5 tys. zł (tj. 75%) w 2023 r. Wydatki zostały poniesione na:

- wynagrodzenia pracowników 2 989,5 tys. zł, w tym zatrudnionych w projekcie MLP 2 675,8 tys. zł, w projekcie LR 313,7 tys. zł;
- wynajem powierzchni biurowej - 983,3 tys. zł;
- organizację konferencji oraz warsztatów dla dyrektorów i nauczycieli szkół - 86,9 tys. zł;
- organizację wyjazdu zagranicznego 38 osób do Europejskiej Organizacji Badań Jądrowych w Genewie⁹⁷ - 241,1 tys. zł;
- inne wydatki⁹⁸ - 46,7 tys. zł;

⁹⁶ Proces sprawozdawczości rozpoczął się we wrześniu 2023 r.

⁹⁷ W tym 36 nauczycieli fizyki, chemii w celu udziału w programie Ministra EiN „Atom Wiedzy”.

⁹⁸ Koszty: delegacji służbowych, usług kurierskich, kart drogowych, wyposażenia biura, materiałów biurowych, napraw koła / opony, artykułów spożywczych.

- na realizację projektu MLP wydatkował 1 974,7 tys. zł, z tego na: wynajem, koszty paliwa i oznakowania busów wykorzystywanych do realizacji projektu - 1 908,4 tys. zł, zakup materiałów promocyjnych - 66,3 tys. zł;
- na realizację projektu LR wydatkował 542 tys. zł., z tego m.in. na: organizację turniejów - 476,6 tys. zł, zakup zestawów Lego Spike Prime i 5 szt. tabletów - 29 tys. zł, działania marketingowe - 6,3 tys. zł; projekt graficzny logotypu oraz księgi znaku - 4,2 tys. zł; film promocyjny - 8,6 tys. zł; zakup gadżetów promocyjnych - 11,6 tys. zł; materiały reklamowe - 4,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 810)

Według informacji uzyskanej od Dyrektora IBE w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, IBE przystąpił do realizacji Programu i realizował projekt MLP na podstawie decyzji nr 105/WFSN/2021 Ministra EiN z 30 grudnia 2021 r. IBE 3 października 2022 r. zawarł z ORE porozumienie w zakresie uregulowania współpracy w prowadzeniu działań dotyczących wspólnej organizacji projektu MLP. Współpraca polegała na wsparciu logistycznym realizowanym z wykorzystaniem użyczonych przez ORE busów, dzięki czemu możliwe było organizowanie lekcji w szkołach zgłoszonych do projektu MLP przez zatrudnionych w IBE edukatorów. Działania IBE w ramach realizacji projektu MLP (od początku realizacji do 7 sierpnia 2023 r.) finansowane były ze źródeł krajowych, w postaci przyznanych przez Ministra EiN subwencji i dotacji celowych w łącznej kwocie 12 858,9 tys. zł. Według stanu na dzień 31 sierpnia 2023 r. poniesione przez IBE wydatki na realizację projektu MLP wynosiły łącznie 13 543,8 tys. zł, w tym ze wsparcia finansowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w wysokości 684,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 869-870, 871-879, 880-883, 884-890, 1545-1550)

Według stanu na 31 sierpnia 2023 r. na projekt MLP zostały poniesione wydatki w łącznej kwocie 18 132 tys. zł, z tego:

- ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 ORE wydatkował 4 588,2 tys. zł, IBE - 684,9 tys. zł;
- ze środków z dotacji celowej IBE wydatkował 3 279,1 tys. zł
- ze środków subwencji IBE wydatkował 9 579,8 tys. zł .

(akta kontroli str. 810, 880-883, 884-890)

Wyniki kontroli przeprowadzonej przez NIK w ORE wykazały, że:

- 1) Ośrodek do realizacji projektu MLP zatrudnił na podstawie umów o pracę⁹⁹ 16 kierowców, do zadań których należało m.in.: załadunek i rozładunek do/z pojazdów wyposażenia niezbędnego do realizacji projektu MLP, prowadzenie pojazdów, rozłożenie elementów identyfikacji wizualnej (ścianki, rollupy), dbanie o stan techniczny i ogólny wygląd pojazdów, przestrzeganie przeglądów technicznych pojazdów, rozliczanie na bieżąco zużycia paliwa i systematyczne prowadzenie kart drogowych oraz wykonywanie innych poleceń przełożonych;
- 2) wykorzystanie czasu pracy kierowców w dwóch badanych miesiącach było na poziomie poniżej 50% w październiku 2022 r. w 11 przypadkach; w maju 2023 r. w jednym przypadku oraz na poziomie od 50,2% do 75% w październiku 2022 r. w czterech przypadkach i w maju 2023 r. w 10 przypadkach¹⁰⁰.

(akta kontroli str. 811-812, 813-826, 827, 828-833, 866-868)

3. W zakresie dokonania oceny poszczególnych „edycji” Programu Dyrektor CTC wyjaśnił: *W wyniku oceny dotychczasowych edycji Programu (z 2021 r. oraz 2022 r.), oraz zmiany podstawy prawnej funkcjonowania Programu, w edycji Programu z 2023 r., zmianom uległy niektóre przepisy mające wpływ na realizację Programu,*

⁹⁹ W pełnym wymiarze czasu pracy, tj. 1 etat (przeciętnie 40/40 godzin pracy tygodniowo). Koszt zatrudnienia jednego kierowcy wynosił 7 tys. zł brutto miesięcznie.

¹⁰⁰ W badaniu kontrolnym nie uwzględniono 25% czasu pracy kierowców z uwagi na wykonywanie innych czynności.

w tym został poszerzony katalog podmiotów wspierających. Zmiany dotyczą rozwiązań usprawniających proces wnioskowania o środki w ramach Programu oraz proces ich efektywnego wykorzystywania, jak również proces obiegu środków otrzymywanych w ramach Programu: 1) rozszerzono katalog beneficjentów Programu obejmującego dotychczas wskazane organy prowadzące szkoły i Ośrodek o inne podmioty, tj. ORPEG oraz określone podmioty wspierające system oświaty, o których mowa art. 3 ust. 1 Prawa oświatowego (...); 2) dostosowano katalog działań objętych wsparciem finansowym do zmian wprowadzonych w art. 65 ust. 31 i 36 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. przez uwzględnienie w nich kwestii dotyczących kształtowania i rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych w społeczeństwie oraz rozwoju branż kreatywnych; 3) umożliwiono podmiotom wspierającym system oświaty, o których mowa w art. 3 ust. 1 Prawa oświatowego (...) ubiegania się o przyznanie wsparcia finansowego na wszystkie albo wybrane działania możliwe do sfinansowania w ramach Programu, ze względu na to, że rozszerzony katalog beneficjentów Programu obejmuje podmioty o zróżnicowanych zadaniach i zróżnicowanym zakresie działalności; 4) umożliwiono ponowne składanie wniosków przez szkołę, która we wcześniejszym wniosku o udział w Programie wnioskowała o kwotę niższą niż maksymalna kwota wsparcia finansowego, jakie mogła uzyskać w Programie, przy czym wniosek ten może dotyczyć jedynie kwoty, która wynika z różnicy między kwotą możliwego maksymalnego wsparcia finansowego dla danej szkoły i kwotą wsparcia finansowego wskazaną we wcześniejszym wniosku o udział w Programie; 5) wprowadzono przepisy doprecyzowujące postępowanie w przypadku wnioskowania przez organy prowadzące o łącznie niższą kwotę wsparcia finansowego niż wynosi całkowita alokacja, w związku z tym dla zachowania spójności funkcjonowania Programu dodano regulację umożliwiającą przeznaczenie niewykorzystanych środków na wsparcie finansowe działań realizowanych przez wskazane w rozporządzeniu podmioty wspierające system oświaty, o których mowa w art. 3 ust. 1 Prawa oświatowego, a także ORE i ORPEG; 6) przesunięto dla szkół najpóźniejszy termin rozpoczęcia wykorzystywania wyposażenia zakupionego w ramach Programu z roku szkolnego 2022/2023 na rok szkolny 2023/2024 oraz w związku z tym wydłużono do dnia 31 sierpnia 2028 r. okres realizowania przez szkoły i organy prowadzące szkoły obowiązków ankietowych i informacyjnych służących prowadzeniu monitoringu realizacji Programu; 7) uwzględniono szkoły podstawowe w okręgowych ośrodkach wychowawczych w związku ze zmianami w art. 8 ust. 12 Prawa oświatowego wprowadzonymi przez art. 389 pkt 1 ustawy o wspieraniu nieletnich; 8) usunięto pojęcie „kierownika szkoły polskiej”, w związku ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (...).

(akta kontroli str. 1188-1196, 1211-1222)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Objęcie wsparciem finansowym 18 szkół prowadzonych przez Ministra EiT, które złożyły wnioski o udział w Programie po zakończeniu terminu ich przyjmowania, określonego w harmonogramie, o którym mowa w art. 65 ust. 33 ustawy o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19, tj. od 8 kwietnia do 19 września 2022 r.

Wnioski o udział w Programie zostały złożone w następujących terminach:

- 3 października 2022 r., tj. 14 dni po zakończeniu naboru wniosków, dwie szkoły: Szkoła Polska przy Konsulacie Generalnym RP w Kolonii z siedzibą we Frankfurcie oraz Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Atenach z siedzibą w Chanii;
- 4 października 2022 r., tj. 15 dni po zakończeniu naboru wniosków, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Bratysławie;

- 11 października 2022 r., tj. 22 dni po zakończeniu naboru wniosków, 15 szkół, tj.: Szkoła Polska im. Jana Pawła II przy Ambasadzie RP w Brukseli z siedzibą przy Polskiej Wspólnocie Katolickiej, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Mińsku, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Moskwie, Szkoła Polska im. Wacława Seweryna Rzewuskiego przy Ambasadzie RP w Abu Zabi z siedzibą w Dubaju, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Pekinie, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Atenach z siedzibą w Heraklionie, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Pretorii, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Kijowie, Szkoła Polska im. Jana Pawła II przy Ambasadzie RP w Reykjavíku, Szkoła Polska im. Królowej Ryczezy przy Konsulacie Generalnym RP w Kolonii, Szkoła Polska im. Katarzyny Jagiellonki przy Ambasadzie RP w Sztokholmie, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Tel Awiwie, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Kuwejcie, Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Tunisie, Szkoła Polska im. Lotników Polskich przy Ambasadzie RP w Londynie.

Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Minister EiN, który na podstawie § 6 ust. 14 rozporządzenia w sprawie Programu z 2022 r. przekazał Prezesowi RM listy zawierające rekomendacje co do wysokości wsparcia finansowego szkół w łącznej kwocie 917 tys. zł, pomimo nieterminowego złożenia przez nie wniosków.

(akta kontroli str. 15-20, 1024-1026, 1034-1035, 1179-1183)

Dyrektor CTC wyjaśnił: *ORPEG w dniu zakończenia terminu składania wniosków dokonał szczegółowej weryfikacji wszystkich zgłoszeń. Analiza przedmiotowych dokumentów wykazała brak 18 wniosków. W świetle powyższego ORPEG podjął działania wyjaśniające. W toku postępowania wyjaśniającego ORPEG ustalił, że w wyniku problemów technicznych szkół, dyrektorzy nie zdążyli złożyć terminowo zgłoszeń. Dyrektor ORPEG podjął decyzję o udzieleniu wsparcia dyrektorom tychże szkół przez Wydział Informatyczny ORPEG, mając na uwadze dobro uczniów i potrzebę stworzenia nowoczesnej szkoły (...) W związku z powyższym 18 szkół przy wsparciu Wydziału Informatycznego ORPEG złożyło wnioski w terminie od 3 do 11 października 2022 r.*

(akta kontroli str. 1385-1393, 1401-1409)

Art. 65 ust. 33 ustawy o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19, stanowi: *Za pośrednictwem strony internetowej Programu, o której mowa w ust. 32, jest możliwe składanie dokumentów dotyczących Programu, o którym mowa w ust. 31, w tym informacji o wykorzystaniu wsparcia. Na stronie internetowej Programu są podawane do publicznej wiadomości dokumenty, informacje i zalecenia dotyczące realizacji programu oraz harmonogram Programu, a także jest możliwe pobranie materiałów informacyjnych, w tym związanych z identyfikacją wizualną Programu.*

Zdaniem NIK, problemy techniczne, które stanowiły przeszkodę do złożenia wniosków w wyznaczonym terminie stanowiły uzasadnienie do przedłużenia okresu naboru wniosków, który zakończył się 19 września 2022 r. Ministerstwo mając wpływ na zmianę terminów w harmonogramie Programu, nie podjęło działań w celu jego przedłużenia.

2. Sprawowanie nieskutecznego nadzoru nad ORE w zakresie efektywności realizacji Programu, a w szczególności:

- realizacji projektu MLP, na który przekazano 8 795,7 tys. zł i w wyniku wydatkowania środków w wysokości 2 660 tys. zł¹⁰¹ wsparcia udzielono tylko

¹⁰¹ Kwota wydatków według stanu na 31 marca 2023 r. wykazana przez ORE w *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego*.

- 2 669 nauczycielom w 1 430¹⁰² szkołach odwiedzonych (z 13 824¹⁰³ uczestniczących w Programie);
- wykorzystania czasu pracy 16 kierowców zatrudnionych w ORE do realizacji zadań w projekcie MLP (na podstawie umów o pracę¹⁰⁴) na poziomie poniżej 50% w październiku 2022 r. w 11 przypadkach¹⁰⁵; w maju 2023 r. w jednym przypadku¹⁰⁶ oraz na poziomie od 50,2% do 75% - w październiku 2022 r. w czterech przypadkach¹⁰⁷, w maju 2023 r. w 10 przypadkach¹⁰⁸;
 - upowszechnienia przez ORE materiałów wspierających kadre uczącą, tj. podręcznika i zbioru scenariuszy zajęć;
 - niepodjęcia działań polegających na wezwaniu ORE do złożenia *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego* pomimo upływu terminu określonego w § 15 ust. 1-3 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r., tj. 31 marca 2023 r.¹⁰⁹ *Informacja* została złożona Ministrowi EiN 12 maja 2023 r., tj. 42 dni po upływie wyznaczonego terminu;
 - niepodjęcia działań pomimo nierzetelnie sporządzonej przez ORE korekty *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego* z 7 lipca 2023 r., tj.:
 - 1) informacja nie zawierała danych o liczbie miast powiatowych i gmin, w których zorganizowano i przeprowadzono zajęcia w szkołach. Ponadto, stopień realizacji ww. miernika przedstawiono w informacji w odniesieniu do całego kraju (90,5% miast powiatowych i 44% gmin w Polsce), a nie w sposób określony we wnioskach o udzielenie wsparcia finansowego z 19 i 29 lipca 2022 r., tj. położonych w obrębie województwa;
 - 2) w informacji występowały różnice w liczbie szkół i liczbie uczniów, uczestniczących w warsztatach projektu MLP przeprowadzonych w szkołach

¹⁰² Z *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego* złożonej Ministrowi EiN przez ORE.

¹⁰³ Zgodnie z danymi wykazanymi przez CTC w tabeli nr 2 - Środki finansowe otrzymane z Funduszu Przewidywalna COVID-19 przez organy prowadzące szkoły, instytuty badawcze, państwowe instytucje kultury, organizacje harcerskie na działania związane z realizacją Programu bez ujęcia szkół funkcjonujących w ramach ORPEG, dla których Minister EiN jest organem prowadzącym.

¹⁰⁴ W pełnym wymiarze czasu pracy, tj. 1 etat (przeciętnie 40/40 godzin pracy tygodniowo). Koszt zatrudnienia jednego kierowcy wynosi 7 tys. zł brutto miesięcznie.

¹⁰⁵ Kierowcy z województw: opolskie - 21 dni gotowość do pracy, 16 godzin 20 minut przepracowany czas pracy, 9,7% wykorzystanie czasu pracy; wielkopolskie - 23 dni gotowość do pracy, 27 godzin 30 minut przepracowany czas pracy, 14,9% wykorzystanie czasu pracy; śląskie i lubuskie - 21 dni gotowość do pracy, 41 godzin 43 minuty przepracowany czas pracy, 24,8% wykorzystanie czasu pracy; podlaskie - 22 dni gotowość do pracy, 47 godzin 10 minut przepracowany czas pracy, 26,8% świętokrzyskie - 21 dni gotowość do pracy, 48 godzin 20 minut przepracowany czas pracy, 28,8% wykorzystanie czasu pracy; łódzkie - 21 dni gotowość do pracy, 55 godzin przepracowany czas pracy, 32,7% wykorzystanie czasu pracy; małopolskie - 21 dni gotowość do pracy, 72 godziny przepracowany czas pracy, 42,9% wykorzystanie czasu pracy; warmińsko-mazurskie - 21 dni gotowość do pracy, 75 godzin 30 minut przepracowany czas pracy, 44,9% wykorzystanie czasu pracy; pomorskie - 21 dni gotowość do pracy, 76 godzin 35 minut przepracowany czas pracy, 45,6% wykorzystanie czasu pracy; mazowieckie - 20 dni gotowość do pracy, 74 godziny 25 minut przepracowany czas pracy, 46,5% wykorzystanie czasu pracy.

¹⁰⁶ Jeden kierowca z województwa małopolskiego - 20 dni gotowość do pracy, 81 godzin przepracowany czas pracy, 45% wykorzystanie czasu pracy.

¹⁰⁷ Kierowcy z województw: dolnośląskie - 22 dni gotowość do pracy, 88 godzin 20 minut przepracowany czas pracy, 50,2% wykorzystanie czasu pracy; zachodniopomorskie - 11 dni gotowość do pracy, 44 godziny 55 minut przepracowany czas pracy, 51% wykorzystanie czasu pracy; lubelskie - 21 dni gotowość do pracy, 99 godzin 5 minut przepracowany czas pracy, 59% wykorzystanie czasu pracy; kujawsko-pomorskie - 21 dni gotowość do pracy, 124 godziny 50 minut przepracowany czas pracy, 74,3% wykorzystanie czasu pracy.

¹⁰⁸ Kierowcy z następujących województw: warmińsko-mazurskie - 20 dni gotowość do pracy, 87 godzin 15 minut przepracowany czas pracy, 54,5% wykorzystanie czasu pracy; opolskie - 20 dni gotowość do pracy, 89 godzin 20 minut przepracowany czas pracy, 55,8% wykorzystanie czasu pracy; lubelskie - 21 dni gotowość do pracy, 95 godzin 40 minut przepracowany czas pracy, 59% wykorzystanie czasu pracy; lubuskie - 18 dni gotowość do pracy, 93 godziny 45 minut przepracowany czas pracy, 65,1% wykorzystanie czasu pracy; kujawsko-pomorskie - 21 dni gotowość do pracy, 109 godzin przepracowany czas pracy, 65,4% wykorzystanie czasu pracy; świętokrzyskie - 20 dni gotowość do pracy, 108 godzin 20 minut przepracowany czas pracy, 67,7% wykorzystanie czasu pracy; podkarpackie - 22 dni gotowość do pracy, 121 godzin 10 minut przepracowany czas pracy, 68,8% wykorzystanie czasu pracy; pomorskie - 16 dni gotowość do pracy, 88 godzin 30 minut przepracowany czas pracy, 69,1% wykorzystanie czasu pracy; podlaskie - 23 dni gotowość do pracy, 128 godzin 20 minut przepracowany czas pracy, 69,7% wykorzystanie czasu pracy; dolnośląskie - 21 dni, 119 godzin 35 minut przepracowany czas pracy, 71,2% wykorzystanie czasu pracy.

¹⁰⁹ Harmonogram opublikowany na stronie internetowej Programu <https://www.gov.pl/web/laboratoria/harmonogram-programu>

podstawowych na terenie 16 województw za siedem miesięcy (w okresie od września 2022 r. do marca 2023 r.); liczba szkół wynikająca z podsumowania danych zawartych w tabeli nr 1¹¹⁰ wynosiła 1 345, natomiast w treści opisowej informacji wskazano, że do końca marca 2023 r. odwiedzone 1 430 szkół (różnica 85 szkół); liczba uczniów wynikająca z podsumowania danych zawartych w ww. tabeli wynosiła 80 800, natomiast w treści opisowej informacji wskazano, że do końca marca 2023 r. warsztaty przeprowadzono dla 85 800 uczniów (różnica 5,0 tys.).

Stosownie do treści § 15 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r., informacja Dyrektora ORE składana Ministrowi EiN powinna zawierać m.in. stopień realizacji mierników osiągnięcia celów w odniesieniu do realizowanych działań wskazanych we wniosku o udzielenie wsparcia. We wnioskach o udzielenie wsparcia finansowego z 19 i 29 lipca 2022 r. miernik organizacji i przeprowadzenia zajęć określony został na poziomie 90% miast powiatowych i 40% gmin w województwie. W informacji złożonej Ministrowi EiN w dniu 11 lipca 2023 r.¹¹¹ wskazano, że organizację i przeprowadzenie zajęć zrealizowano w 90,5% miast powiatowych i 44% gmin w Polsce, o czym stanowić miała przedstawiona w tabeli 1 liczba szkół, uczniów i nauczycieli uczestniczących w zajęciach w okresie od września 2022 r. do marca 2023 r. Informacja nie zawierała danych o liczbie miast powiatowych i gmin w każdym z 16 województw biorących udział w projekcie, tj. w których zorganizowano i przeprowadzono zajęcia warsztatowe. Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Minister EiN, który na podstawie § 1 ust. 2 statutu ORE, stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra EiN z dnia 26 lipca 2022 r. w sprawie nadania statutu ORE¹¹² był organem prowadzącym Ośrodek.

(akta kontroli str. 808-809, 866-867, 1001-1010, 1011, 1489-1517)

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: (...) *W praktyce nadzór realizowany był poprzez robocze spotkania (doraźne i planowe) z dyrekcją ORE i pracownikami merytorycznymi odpowiedzialnymi za realizację zaplanowanych zadań.*

(akta kontroli str. 891-896, 994-1010)

Dyrektor CTC wyjaśnił: *Zakres nadzoru MEiN nad ORE w zakresie realizacji projektu MLP nie dotyczy tak szczegółowego monitorowania sposobu realizacji zleconego zadania. Za realizację zleconego zadania, jak i odpowiednie gospodarowanie środkami otrzymanymi na jego realizację, odpowiedzialny jest kierownik danej jednostki i to on, ze swoimi współpracownikami określa szczegółowy sposób realizacji zadania. W informacjach przekazanych przez ORE, dotyczących poruszonej w pytaniu kwestii, wskazano, że w świetle przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, do obowiązków kierowców nie należy wyłącznie prowadzenie pojazdu, ale również podejmowanie szeregu innych czynności towarzyszących przejazdowi. Do czasu prac kierowców zaliczają się zarówno czynności związane z prowadzeniem pojazdu, ale również czynności temu towarzyszące (...) Zatrudnienie w ORE kierowców w oparciu o pracowniczy stosunek prawny było jedyną dopuszczalną prawnie formą. Po pierwsze, charakter i zakres zadań wykonywanych przez kierowców, jak również ich podporządkowanie w strukturze organizacyjnej ORE wykazują niewątpliwie cechy stosunku pracy. Dlatego też, zastosowanie w tej sytuacji zatrudnienia niepracowniczego, np. cywilnoprawnego stanowiłoby naruszenie przepisów prawa pracy. Po drugie, kierowcom tym powierzone zostały pojazdy, pozostające w dyspozycji ORE,*

¹¹⁰ Tabela nr 1 zawierała informacje o liczbach szkół, uczniów i nauczycieli.

¹¹¹ Pismo DO.032.3.2023.TM z 7 lipca 2023 r.

¹¹² Dz. Urz. Ministra EiN poz. 71; dalej: statut ORE.

co z punktu widzenia nie tylko interesu ORE, ale również interesu zatrudnionych pracowników wymagało zastosowania tej formy zatrudnienia (zob. przepisy prawa pracy dot. odpowiedzialności za mienie powierzone). W kontekście formy zatrudnienia kierowców w ORE należy mieć również na uwadze także to, że założenia projektu MLP mają dynamiczny (zmienny, rozwojowy) charakter, a tym samym tworzenie statystyk dotyczących faktycznego czasu przejazdów danego kierowcy wyłącznie w oparciu o dane z jednego miesiąca może być nieuzasadnione (nietrafne), gdyż stopień zaangażowania danego kierowcy (w danym województwie) w przejazdy może mieć zupełnie inne wskaźniki (statystyki) w innych miesiącach realizacji projektu MLP, zaś czas pracy kierowców rozliczany jest w ORE przy uwzględnieniu okresów rozliczeniowych, które co do zasady wynoszą trzy miesiące. W konsekwencji powyższego, z uwagi na wyżej wskazane okoliczności, przy jednoczesnym uwzględnieniu informacji wpływających na bieżąco do kierownictwa ORE od koordynatora kierowców, nie rozpatrywano w ORE innych form zatrudnienia kierowców zaangażowanych w realizację projektu MLP.

(akta kontroli str. 1188-1196, 1211-1222)

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił¹¹³: (...) Z analizy danych wynika, że wskaźnik 40% gmin został osiągnięty – łącznie wyniósł on 42,5%. W kwestii miast powiatowych łączna liczba wynosiła 60 miast powiatowych – przyjęty wskaźnik 90% , osiągnięto 90,9%. Projekt zakładał docelowe wartości: 90% miast powiatowych i 40% gmin na terenie województwa. ORE zwróciło uwagę, że Program jest skierowany do szkół, natomiast o środki aplikowały organy prowadzące i to właśnie z organem były ustalane terminarze szkoleń, z uwagi na odpowiedzialność za działalność danej placówki. Z kolei, w odniesieniu do kwestii występowania niezgodności w liczbie szkół i liczbie uczniów, uczestniczących w warsztatach projektu MLP przeprowadzonych w szkołach podstawowych na terenie 16 województw za siedem miesięcy (w okresie od września 2022 r. do marca 2023 r.), ORE zawarło w swoim piśmie wyjaśnienia, że różnica wynika z charakteru przekazywanych danych, tj. przekazywanych w trakcie trwającego miesiąca w celach komunikacyjnych dla Ministra EiN (oparte o plan w trakcie realizacji w danym miesiącu), a nie w celach sprawozdawczych tj. po zakończeniu danego okresu. Dane przekazywane wcześniej, tj. w trakcie okresu, którego dotyczyły, były publikowane na stronie internetowej w celu poinformowania lokalnych społeczności, kiedy planowane są odwiedziny przez zespoły Mobilnych Laboratoriów Przyszłości.

(akta kontroli str. 1521-1527, 1528-1530)

Zdaniem NIK, niżej wymienione działania świadczyły o nieskutecznym nadzorze Ministra EiN, ponieważ:

- 1) przeprowadzenie roboczych spotkań z dyrekcją i pracownikami ORE, w praktyce dotyczyło tylko spraw bieżących, a niezwiązanych z ustaleniem strategii działań;
- 2) wprowadzenie do realizacji jednego zadania dwóch różnych podmiotów¹¹⁴ bez określenia zakresu ich działań i odpowiedzialności, spowodowało nieefektywne wykorzystanie zasobów kadrowych zaangażowanych w realizację projektu MLP;
- 3) przekazanie Ministrowi przez ORE *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego z uchybieniem terminu i nierzetelnie opracowanymi danymi* wymagało interwencji Ministerstwa.

Czas pracy kierowców został wyliczony zgodnie z listami obecności w pracy, niezależnie od trzymiesięcznego okresu rozliczenia (tj. gotowość do pracy), a procentowe wykorzystanie czasu pracy kierowców zostało wyliczone w stosunku do normy miesięcznej, odpowiedniej do liczby dni gotowości do pracy w miesiącu,

¹¹³ Powołując wyjaśnienia Dyrektora ORE.

¹¹⁴ ORE i IBE.

przy założeniu 8-godzinnego dnia pracy. Przyjęto jednocześnie, że kierowcy wykonują inne czynności wykorzystując na nie 25% czasu pracy.

3. Nie zapewniono przeprowadzenia zajęć edukacyjnych w projekcie MLP w optymalnie największej liczbie zgłoszonych szkół, objętych wsparciem w ramach Programu. W niżej wskazanych województwach w danych miesiącach zajęć edukacyjnych nie przeprowadzono lub przeprowadzono je w małej liczbie:

- lubuskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim we wrześniu 2022 r. nie przeprowadzono zajęć edukacyjnych w żadnej szkole;
- podlaskim zajęcia odbyły się w jednej szkole (w maju 2023 r.);
- śląskim w trzech szkołach (we wrześniu 2022 r.);
- wielkopolskim w czterech szkołach (w październiku 2022 r.);
- dolnośląskim, łódzkim i świętokrzyskim w sześciu szkołach (odpowiednio: w lutym 2023 r., we wrześniu i październiku 2022 r.);
- kujawsko-pomorskim i małopolskim, w siedmiu szkołach (odpowiednio: w czerwcu 2023 r., we wrześniu 2022 r.);
- lubelskim i opolskim w ośmiu szkołach (odpowiednio: w czerwcu 2023 r. oraz we wrześniu i październiku 2022 r., w czerwcu 2023 r.);
- mazowieckim w dziewięciu szkołach (we wrześniu 2022 r. i czerwcu 2023 r.);
- podkarpackim w 11 szkołach (we wrześniu i grudniu 2022 r. oraz w maju 2023 r.).

Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Minister EiN, który na podstawie § 1 ust. 2 statutu ORE był organem prowadzącym Ośrodek oraz na podstawie § 1 ust. 6 statutu IBE, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 17 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 maja 2017 r. w sprawie zatwierdzenia statutu IBE¹¹⁵ sprawował nadzór nad IBE.

(akta kontroli str. 1518-1520)

Dyrektor CTC wyjaśnił: (...) *zaproponowane przez ORE działania nie miały swojego odpowiednika we wcześniej realizowanych przedsięwzięciach, dlatego, ze względu na ich nowatorski charakter, przyjęto zaproponowane przez ORE mierniki i zaproponowane koszty.*

(akta kontroli str. 1188-1196, 1211-1222)

NIK zauważa, że w ramach nadzoru Ministra EiN sprawowanego nad podmiotami realizującymi projekt MLP, podejmowane działania powinny zapewnić efektywne wykorzystanie zasobów kadrowych ORE (kierowców) oraz IBE (edukatorów) do realizacji zajęć edukacyjnych w szkołach zgłoszonych do projektu. Poniesione wydatki na realizację projektu MLP w łącznej wysokości 18 132 tys. zł (według stanu na 31 sierpnia 2023 r.) oraz stwierdzony w wyniku kontroli NIK brak odwiedzin lub odwiedzenie do 11 szkół w województwie w ciągu miesiąca (ww. przypadki) świadczy o niegospodarnym wydatkowaniu środków, tj. nie optymalizowano kosztów uzyskanych efektów realizacji projektu MLP w myśl zasady oszczędności. Natomiast przyjęcie mierników skonstruowanych w sposób niedający informacji o poziomie poniesionych kosztów oraz poziomie realizacji projektu MLP nie zapewniło sprawowania skutecznego nadzoru.

4. Nieopracowanie i niezatwierdzenie przez Ministra EiN arkuszy kontroli w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 przeznaczonych do oceny przebiegu procesów kształcenia i efektów działalności dydaktycznej w zakresie kierunków polityki oświatowej państwa związanych z realizacją Programu.

Minister EiN ustalił w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 następujące kierunki polityki oświatowej:

¹¹⁵ Dz. Urz. Ministra Edukacji Narodowej poz. 29 ze zm.

- rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (w roku szkolnym 2021/2022);
- wsparcie nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (2022/2023).

Osobą odpowiedzialną za wystąpienie nieprawidłowości był Minister EiN. Kontrola podejmowana przez kuratora oświaty przewidziana w planie nadzoru pedagogicznego, który powinien uwzględniać podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa¹¹⁶, zgodnie z §13 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego powinna być przeprowadzana z wykorzystaniem arkuszy kontroli zatwierdzonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (tj. Ministra EiN). Z powodu braku arkuszy kontroli dotyczących realizacji Programu w szkołach ww. kierunki polityki nie zostały objęte nadzorem pedagogicznym przez kuratorów oświaty.

Zastępca Dyrektora DKOPP wyjaśnił: (...) *Minister ustalając podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 i 2023/2024 – w związku z realizacją programu „Laboratoria przyszłości”- za najistotniejsze uznał zapewnienie nauczycielom wsparcia w postaci doskonalenia realizowanego przez placówki doskonalenia nauczycieli. Kuratorzy oświaty w roku szkolnym 2021/2022 w ramach wspomaganie podejmowali działania związane z realizacją rządowego programu „Laboratoria przyszłości”. Informacje w ww. zakresie zostały zamieszczone w dokumencie Informacja zbiorcza obejmująca wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2021/2022 w zakresie kontroli doraźnych i wspomaganie. Działania związane z realizacją rządowego programu „Laboratoria przyszłości” podejmował również ORPEG¹¹⁷, który sprawuje nadzór pedagogiczny nad szkołami polskimi oraz szkołami i zespołami szkół w Polsce i przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 2 lit. c Prawa oświatowego. ORPEG w ramach wspomaganie organizował konferencje i narady dla kierowników szkół polskich za pośrednictwem aplikacji Teams. Przekazywano informacje oraz przeprowadzono szkolenia dotyczące m.in. przedsięwzięć i projektów Ministra EiN realizowanych w Ośrodku: Poznaj Polskę - kraj rodzinny, Laboratoria przyszłości, Rodzina polonijna. (...) Ponieważ w przepisach, dotyczących „Laboratoriów przyszłości”, wskazano, że to wojewoda i właściwy minister monitoruje sposób i terminowość wykorzystania wsparcia, zrezygnowano z odrębnego ustalania zadań kontrolnych dla kuratorów w ramach kierunków realizacji polityki oświatowej państwa. (...) Minister nie realizował odrębnych kontroli w tym zakresie. (...) W aktach prawnych dotyczących programu rządowego rozwijania szkolnej infrastruktury „Laboratoria przyszłości” zamieszczono regulacje związane z nadzorem nad realizacją tego programu przez beneficjentów. Nadzór ten dotyczy nie tylko finansów, ale również działalności edukacyjnej. (...) Zgodnie z uchwałą w sprawie wsparcia z 2021 r. warunkiem otrzymania wsparcia jest zobowiązanie się szkół, w których są realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury, oraz organów prowadzących te szkoły do: 1) wypełniania, na żądanie Prezesa RM lub ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, drogą elektroniczną, ankiet*

¹¹⁶ O których mowa w art. 60 ust. 3 pkt 1 Prawa oświatowego.

¹¹⁷ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 sierpnia 2019 r. w sprawie powierzenia Ośrodkowi Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą sprawowania nadzoru pedagogicznego nad szkołami polskimi oraz szkołami i zespołami szkół w Polsce i za granicą, a także wykonywania w odniesieniu do nich zadań organu prowadzącego oraz zadań związanych z awansem zawodowym nauczycieli tych szkół (Dz.U. z 2019 r. poz. 1626)

mających na celu ewaluację realizacji niniejszej uchwały, w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego, 2) udziału w innych ewaluacjach oraz w badaniach i działaniach informacyjnych, związanych z otrzymanym wsparciem - w terminie do 31 sierpnia 2027 r. W rozporządzeniu w sprawie realizacji Programu z 2022 r. wskazano, że szkoły biorące udział w Programie i organy prowadzące te szkoły w zakresie wsparcia finansowego, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 1, wypełniają, do dnia 31 sierpnia 2027 r., drogą elektroniczną ankietę, zawierającą diagnozę stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego z wykorzystaniem wyposażenia.

(akta kontroli str. 891-896, 909-918, 1188-1196, 1204-1210)

Stosownie do treści § 2 pkt 9 lit. a-c oraz pkt 10 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego na nadzór pedagogiczny składa się zarówno wspomaganie szkół jak i kontrola przestrzegania przez nie przepisów, kontrola przebiegu procesów kształcenia oraz efektów działalności dydaktycznej.

Zdaniem NIK, kontrola (na podstawie uchwały w sprawie wsparcia 2021 r.) oraz monitorowanie sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia (na podstawie rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.) mogą być dokonywane przez wojewodów tylko w aspekcie finansowym. Natomiast nieopracowanie arkuszy kontrolnych spowodowało, że rozwój umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży nie był objęty nadzorem pedagogicznym ze strony Ministra EiN w dwóch latach szkolnych realizacji Programu. O wykonaniu zadań w zakresie nadzoru pedagogicznego nie stanowi także udział w badaniu ankietowym.

Ujęcie w arkuszach zagadnień związanych z Programem pozwoliłoby weryfikować i na bieżąco monitorować poziom rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów oraz podejmować działania zaradcze i korekcyjne w przypadku nieosiągnięcia satysfakcjonującego poziomu rozwoju tych umiejętności u dzieci i młodzieży.

OCENA CZĄSTKOWA

Minister EiN sprawował nieskutecznie nadzór nad realizacją Programu „Laboratoria przyszłości”.

Zdaniem NIK, sprawowany właściwie nadzór obejmuje w szczególności: jasne komunikowanie obowiązków, zadań i odpowiedzialności każdego uczestnika Programu; wsparcie jednostek w realizacji zadań poprzez udzielanie praktycznych porad i wskazówek dotyczących wykonywanych przez nich zadań; wprowadzenie sprawozdawczości i powiązanie jej z ponoszonymi wydatkami na realizację działań; systematyczną i udokumentowaną¹¹⁸ ocenę działań, w celu zapewnienia, że przebiegają one zgodnie z zamierzeniami oraz obowiązującymi procedurami i wytycznymi. Działania nadzorcze podejmowane systemowo, a nie tylko doraźnie zapobiegają powstawaniu nieprawidłowości, a w przypadku ich stwierdzenia wymagają podjęcia działań korygujących, w celu ich usunięcia i ograniczenia skutków ich wystąpienia.

Minister EiN nie zapewnił:

- wsparcia 18 szkołom działającym w ramach ORPEG w formie pomocy technicznej lub przedłużenia terminu, określonego w harmonogramie na złożenie wniosków o udział w Programie;
- efektywnej i optymalnej pod względem poniesionych kosztów realizacji projektu MLP przez dwie jednostki, gdyż nie określił zakresu ich zadań i odpowiedzialności, nie dokonywał systematycznej oceny realizacji projektu MLP w powiązaniu ze sprawozdawczością tych jednostek oraz nie wspierał i nie wpłynął na skorygowanie ich działań;

¹¹⁸ W celu zapewnienia ciągłości działania.

- odpowiednich narzędzi nadzorczych do wykonywania obowiązków kontrolnych przez kuratorów oświaty dotyczących realizacji kierunków polityki oświatowej państwa związanych z realizacją Programu.

Do realizacji projektu MLP oprócz krajowej placówki doskonalenia nauczycieli (ORE) przystąpił instytut badawczy (IBE). Współpraca tych instytucji polegała na wsparciu logistycznym realizowanym z wykorzystaniem użyczonych przez Ośrodek busów, dzięki czemu możliwe było organizowanie przez edukatorów Instytutu lekcji w szkołach zgłoszonych do projektu MLP. Poniesione wydatki przez te dwa podmioty nie zaspokoily jednak potrzeb szkoleniowych kadry uczącej.

Według stanu na 31 marca 2023 r., w związku z realizacją projektu MLP, ORE wydatkował 2 660 tys. zł wspierając jedynie 2 669 nauczycieli. Podobną liczbę nauczycieli wsparło pięć regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli, które nie otrzymały wsparcia finansowego.

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 MEiN ustalił kierunki polityki oświatowej związane z Programem, jednak nie opracował i nie zatwierdził odpowiednich, wykorzystywanych przez kuratorów oświaty narzędzi nadzoru pedagogicznego, tj. arkuszy zawierających pytania kontrolne dotyczące realizacji Programu. Brak arkuszy kontroli wpłynął na to, że nie została dokonana ocena realizacji w szkołach ustalonych kierunków polityki oświatowej państwa związanych z Programem.

Zadania koordynacyjne i informacyjno-promocyjne dotyczące Programu były realizowane poprzez przekazywanie podmiotom w nim uczestniczącym informacji i materiałów w zakresie procedury składania i obsługi wniosków, harmonogramu realizacji zadań oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Wzmocnić mechanizmy kontroli zarządczej w celu sporządzania i zapoznawania pracowników z opisami stanowisk pracy niezwłocznie po dokonaniu zmian w strukturze organizacyjnej i przypisaniu pracownika do danego stanowiska.
2. Dostosować mierniki do monitorowania kolejnych etapów realizacji Programu.
3. Opracować i zatwierdzić arkusze kontroli obejmujące realizację kierunku polityki oświatowej w roku szkolnym 2023/2024 w zakresie rozwijania umiejętności uczniów i nauczycieli z wykorzystaniem sprzętu zakupionego w ramach programu „Laboratoria przyszłości”.
4. W arkuszach kontroli obejmujących realizację kierunku polityki oświatowej w roku szkolnym 2023/2024 zawrzeć zagadnienia umożliwiające ocenę realizacji Programu w kontekście pedagogicznym.
5. Wzmocnić nadzór nad ORE w zakresie realizacji Programu, w szczególności nad:
 - realizacją projektu MLP dotyczącą organizacji zajęć edukacyjnych odpowiednio do zgłoszonych potrzeb szkół;
 - upowszechnianiem różnymi kanałami dystrybucyjnymi przygotowanych materiałów dydaktycznych umożliwiających kadrze uczącej wykorzystanie zakupionego wyposażenia;
 - terminowym i rzetelnym wykonywaniem obowiązków sprawozdawczych.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

III. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 20 listopada 2023 r.

Prezes
Najwyższa Izba Kontroli
Marian Banaś

.....
podpis